

PAULOVA'EA OMOMBE'U ROMAPEVA'EA PE Carta de Paulo aos Romanos

¹ Ji ko Pauloramō Jesus Cristo'gareheva'ero jitekovo garemimbotarimova'ea rehe. Kiro ji ikwatijarukari nhinhi'iġa imondovouka pe me – perope peju cidade de Roma pe. Tupana'ga ji mongo omoirūharamo ikwehe. Igwete ga ei ji ve: “Emombe'umbe'u ti ġa pe nhiremimombe'upyryva Jesus Cristo'ga mombe'gwovo,” ei Tupana'ga ji ve ikwehe.

² Ymya Tupana'ga ikwahavukari ġwemimombe'upyryva onhi'iġa mombe'uharava'ea pe hako. “Amondo po ti ji Cristo'ga yvyakotyve'ġa pyri nehē. Piry po ti ġa pe a'ero nehē,” ei Tupana'ga ahe ve. “Pekwatija ti nhiremimombe'upyryva Cristo'ga mombe'gwovo a'ero tokwaha ti ġa jawoji,” ei ga onhi'iġa mombe'uharava'ea pe hako. A'ero ahe ikwatijari inoġa hako. (Aherembikwatijara ko Tupana'ga mombe'uhava.)

³ Tupana'ga okwatijaruka ahe ve ġwemimombe'upyryva Cristo'ga mombe'gwovouka hako. Jesus Cristo'ga ko Tupana'ga ra'yra'ga nhandepojykaharete'ga. Yvyakotyva'ero ga ari Daviva'ea rymyminorō raikwehe. ⁴ Tupana'gahugwiva'ero ga pyryhetero. Tupana'ga opopoakarimo ga Cristo'ga mboukwahahetei gwa'yramo. A'ereki ga Cristo'ga mbogwera gamanoa hugwi.

⁵ Igwete ga ei Cristo'ga pe: “Emombyry ti Paulo'ga pe terenhimoirũuka ti ga pe a'ero,” ei Tupana'ga Cristo'ga pe. Nurã ji Cristo'ga moirũi ga mombe'gwovo ojipe'ga gwyriveve'ga pe nhaporemo tojiko ti ġa ga rehe javo. “Tohendu katu ti ġa Cristo'ga nhi'iġa nehẽ. A'ero po ti ġa ga mbohetei nehẽ no,” a'e ji ġa pe jipi. ⁶ Pe me ji ei a'ea no. A'ereki Tupana'ga e'i pe me: “Pejiko ti Jesus Cristo'ga rehe pejikovo gareheva'ero,” ei Tupana'ga.

⁷ Kiro ji ikwatijarukari nhinhi'iġa a'ero imon-dovouka pe me Roma pe. Pe ko Tupana'ga py'a ja. E'i ga pe me: “Ga ko jireheva'ero,” ei ga pe me.

Tupana'ga ti tomombyry pe me nhandervete'ga Jesus Cristo'ga pavẽi nhandepojykaharete'ga pavẽi. Tonoġatu ti ġa pepy'a no.

Taho ti pe pyri, ei Paulova'ea

⁸ Ta'e na'ẽ ti pe me. Jesus Cristo'ga rekoro ġwaramo ji pavẽi ji ei Tupana'ga pe: “Apĩ, ndepyyry hete nde ejiheve'ga nderekopava Roma pe. A'ereki jara'ga nhaporemo omombe'u ġa kiro,” a'e ji. “‘Ojiko hete ġa Jesus Cristo'ga rehe Roma pe,’ ei ġa,” a'e ji Tupana'ga pe pe mombe'gwovo. ⁹ Ga pe ji poravykykatui jipi garemimombe'ua mombe'gwovo gara'yra'ga mombe'gwovo. Nhinhi'iġa nanani Tupana'ga pe ji pe mombe'umbe'ui jipi. Ga okwaha hete nhiremi-mombe'umbe'ua ojive. ¹⁰ A'ea'e ji Tupana'ga pe jipi: “Apĩ, ymyagwera jate ji hopotaramo Romapeve'ga pyri novĩa. Nde ipotarame jihoa ġa pyri ji mondo ti kiro ġa pyri a'ero,” a'e ji ga pe. ¹¹ A'ereki ji opohepiaga'u hete topomoirũ ti javo.

A'ero po ti Tupana'ga ra'uva imombyryvi pe me nehē. A'ero po ti pe jikohetei Cristo'ga rehe nehē. ¹² Nahā po ti nhande jopokopokogi a'ero nhanderoryroryvamo nehē. Pejikohetea repiagame po ti ji roryvamo pe ndehe nehē. Na jitehe po ti pe ndoryvamo jijikohetea repiagame nehē no. Nahā po ti nhande nhombojikojikohetei Cristo'ga rehe nehē.

¹³ Nhiirū, tamombe'u ti pe me tapekwaha. Kotihītihī ji hopotaramo pe pyri novīa. Emo tegwete jihohava jipi. Tambojiko pota ji pepyteripeve'ga Cristo'ga rehe. Nahanahā ji judeus'garūive'ga mbojikogukari ojipe'ga gwyrī pe ikwehe. ¹⁴ A'ereki Jesus Cristo'ga e'i ji ve: “Ji mombe'umbe'u ti ga pe nhaporemo,” ei ga. Nurā ji Cristo'ga mombe'umbe'ui ga pe jipi. Ka'gwyripeve'ga pe ji ga mombe'ui. Cidadepeve'ga pe ji ga mombe'ui no. Ikwahapyra'ga pe ji ga mombe'ui. Ikwahapyre'yve'ga pe ji ga mombe'ui no. ¹⁵ Nurā ji jirokwapotari Cristo'ga mombe'gwovo pe me Roma pe no.

Tupana'ga remimombe'upyryva ikwahy hete

¹⁶ Cristo'ga mombe'ua pyry hete ji ve. Nurā ji nanotī a'ea. Ga a'ea reroviarame Tupana'ga omombo gandekote'varuhua ga hugwi – kiroki ga ojiko Cristo'ga rehe. Judeus'ga hugwi ypy ga imombori gandekote'varuhua ga jikogame Cristo'ga rehe. Na jitehe judeus'garūive'ga hugwi ga imombori gandekote'varuhua ga jikogame ga rehe. ¹⁷ A'ereki Cristo'ga mombe'ua rehe nhande tikwaha. Nurā nhande ei: Tupana'ga

nhande mombyry nhande jikogame Cristo'ga rehe – nhande jikogame jate ga rehe. Nahã i'ei aherembikwatijara no Tupana'ga mombe'uhara: “Ga jikogame ga rehe Tupana'ga ģa mombyryvi. A'ero po ti ģa ndekopyahui nehẽ,” e'i ikwati-jara.

Ite'varuhu hete yvyakotyve'ģa

¹⁸ Tupana'ga okwahavuka nhande ve. Nurã nhande ei: Yvagipeve'ga po ti ombohahy okote'varuhuve'ģa pe nehẽ onhimonha'ngavo ģandekote'varuhua rehe. Okote'varuhuro ģwaramo ģa nombokwahyukari ojihe a'itituhẽva'ea Tupana'ga kwahava. ¹⁹ Tupana'ga po ti ombohahy tuhẽ ģa pe. A'ereki Tupana'ga kwahava jukwaha ģa pe. A'ereki Tupana'ga tuhẽ ojikwahavukaripe ģa pe novĩa. Emo ģa ndokwahapotari ga.

²⁰ Ymya Tupana'ga oapo yvya hako. Garembiapoagwera jate jukwaha a'ero Tupana'ga reaporogita gapopoakara no – a'ea namominangavi gapopoakara. Nhande ndihepiagi gareaporogita nhandereakwara pyvõ novĩa. Emo nhande tikwaha a'ea garembiapo repiagame. Nurã ijari ģa ndehe ģa ikwahapotare'ymame.

²¹ Ga okwaha Tupana'ga novĩa. Emo ģa nombohetei ga. Ga nde'i ga pe: “Ndehe ko Tupanetero. Ndepyry hete nde imombyryva ore ve,” nde'i ģa ga pe. Ga heaporogita tehe reki. Ohorame ypytuna rupi ahe ndokwahavi okovo hepiage'yma. Na jitehe okote'varuhuve'ģa ndokwahavihu a gweaporogitakatue'ymame. ²² “Orokwaha

hete ore,” ei ġa novġa. Emo ġa ndokwahavihu okovo. ²³ Ga nombohetea'javi Tupana'ga – gaha koi nomanoa'javi. Ha'angavatehea reki ġa ombohete, ġana'angava no – kiroki ġa vvyakotyve'ġa omanove'ġa. Gana'angava ġa ombohete. Ipepova'ea ra'angava ġa ombohete no ipyva'ea ra'angava. Ohyryryva'ea ra'angava ġa ombohete no.

²⁴ Nurġa Tupana'ga pohiri ġa hugwi. “Okote'varuhu potaruhu ġa oakwahave'yma,” ei ga. “Ojogwerekote'varuhu pota ġa,” ei ga. “Na ġa ndekoi jate a'ero ġwemimbotarimova'ea rehe ojogwerekote'varuhuavo,” ei Tupana'ga. ²⁵ Ndogweroviara'javi ġa a'itituhġva'ea Tupana'ga mombe'ua. I'mbeva'ea ġa gwerovia reki. Ombohete ġa Tupana'ga rembiapoa okovo hehe. Tupana'ga reki mbatera apohara'ga ġa nombohetei okoe'yma ga rehe. Gaha po nhande timbohete avuirama hamo. Na tuhġa.

²⁶ Ga ndekote'varuhuro ġwaramo Tupana'ga pohiri ġa hugwi. “Na ġa jogwerekote'varuhupotari a'ero,” ei ga. A'ereki ġa nahembirekokatua'javi reki. Kunhangweramo memenhuhġ ġa jogwerekoi. ²⁷ Na jitehe akwaimba'ero memenhuhġ ġa jogwerekopotari. Ojogwerekote'varuhu ġa. Na rġi po ahe rekoi hamo. Ite'varuhu tuhġa ġa pe a'ero ġandekote'varuhua ikwepykavamo.

²⁸ E'i ġa ojohupe: “Timoka'nhy ti Tupana'ga.” Nurġa Tupana'ga e'i ġa pe: “Na ġa ndeaporoġitate'varuhuro a'ero,” ei ga. A'ero ġa ndekouhui okote'varuhua rehe – kiroki a'ea rehe ahe ndekoi hamo. ²⁹ Okote'varuhuparavuhua

rehe jate ġa ndekoi. Opotarahivuhu hete ġa ojipe'ġa mbatera. Onhimyrõ hete ġa ojipe'ġa ndehe. Ojojukajuka ġa. Ojogwayvayva ġa. Onhomoandyandyjuhu ġa. Heaporoġita te'varuhu ġa ojipe'ġa pe. Omombe'u tuhē ġa mbehea. ³⁰ E'ie'yimi ġa ojipe'ġa pe: “Ite'varuhu ġa okovo.” Noaronhete ġa Tupana'ga. Onhombotegwete ġa. Onhimbohete tehe ġa jipyry hete ji javo tehe. Heaporoġitaġita ġa nahanahā ti xako te'varuhu javo. Nohendukatui ġa gwuva'ġa nhi'ġa. ³¹ Ndokwahavihu ġa. Ndokoi ġa ġwembi'ea rupi. Ndoporogwetygi ġa ojipe'ġa arõe'yima. ³² Tupana'ga e'i nanongara'ġa pe: “Oho po ġa hahyva'ea ruvihava pype hamo,” ei ga. Okwaha reki ġa Tupana'ga nhi'ġa novia. Emo ġa ndopohiri okote'varuhua hugwi kiro ġandekoa tuhē opohire'yima jugwi. Johe'i tehe ko ġandekote'varuhua. A'ereki ojipe'ġa ndekote'varuhurame ġa e'i pyry ġa pe.

2

Tupana'ga okwaha pa javo ahereaporogita pe

¹ Pe'ji po pe ojipe'ġa pe: “Ite'varuhu ġa okote'varuhuavo.” Pehe reki peko te'varuhu no. A'ereki pe ġa javijitehe peko te'varuhu. Pe ndehe tuhē reki ijari a'ero pe erame ġa pe ite'varuhu ġa javo. Pe'erame a'ea ġa pe pe pemboja reki pejihe. A'ereki pe peko te'varuhu jitehe. ² A'itituhēva'ea rupi katu Tupana'ga imbohahyukari nanongara'ġa pe okote'varuhuve'ġa pe. A'ea tikwaha pa nhande. ³ Oro pe, Tupana'ga po ti ombohahyuka tuhē pe

me nehē no. A'ereki pe peko te'varuhu no. Pe'ji pe ojipe'ġa pe: “Ite'varuhu ġa okote'varuhuavo.” Pe ki a'e te peko te'varuhu jitehe no. Ombohahyuka tuhē po ti Tupana'ga pe me nehē.

⁴ Ga pyry hete pe me novĭa. Nonhimbaekwahivi ve ga pe me. A'ereki ga e'i pe me: “Perojijyi na'ē ti pejeaporogita pejipohia pejikote'varuhua hugwi,” ei Tupana'ga pe me. “Pe pohirame pejikote'varuhua hugwi po ti ji nambohahya'javi pe me a'ero nehē,” ei ga pe me. Emo pe ndapekoi gapyryhetea rehe. Ndapekwahavi pe naerū? Ga pyry hete pe me topohi ti ġa okote'varuhua hugwi javo.

⁵⁻⁶ Napeangarihu vehe pe peapyhae'yma! Nurā po ti koji'i Tupana'ga imbohahyukari pe me nehē ga ega'erame nhande ve ikwepyga nhandereaporogitaagwera nehē. A'ea rupi po ti ga imboukwahavi onhimboahivuhua okote'varuhuve'ġa pe. Ikwepykava po ti ga imboukwahavi ja'javo ġa pe nehē no. A'itituhēva'ea rupi katu po ti ga ei ikwepyga vyvakotyve'ġa pe nhaporemo nehē. ⁷ Jara'ġa oko katue'ymi. “Tihendu pota nhande Tupana'ga nhi'igatua nhande ve,” ei ġa. “Tihendu pota nhande garemimbohetea nhandejihe. Xako pota nhande ga pyri avuirama,” ei ġa. Gahā po ti Tupana'ga omongo ojipyri yvagi pe nehē. ⁸ Jara'ġa ki a'e te ġwemimbotarimova'ea reheuhu ġa oko. Ga nohendukatui a'itituhēva'ea Tupana'ga nhi'iga. Oho reki ġa okote'varuhua rupi. Tupana'ga po ti onhimboahivuhu ġa pe ġa nderekovo nehē onhimonha'ngavo ġandekote'varuhua rehe nehē. ⁹ Ombohahyuka po ti ga ġa pe

nehẽ. Okote'varuhuve'ġa pe nhaporemo po ti ga imbohahyukari nehẽ judeus'ġa pe judeus'ġarũive'ġa pe nehẽ no. ¹⁰ Okokatuve'ġa po ti Tupana'ga ġa mboheteri nehẽ. “Pepyry ħete pe,” e po ti ga ġa pe nehẽ. Onoġatu po ti ga ġapy'a nehẽ no. Nahã po ti ga imombyryvi ġa pe nehẽ judeus'ġa pe judeus'ġarũive'ġa pe nehẽ no. ¹¹ A'ereki a'itituhẽva'ea rupi katu Tupana'ga e'i ikwepyga nhande ve nhaporemo.

¹² Ymya Tupana'ga ombo'euka Moisésva'ea pe onhi'iġa rehe hako ikwatijaruka ahe ve inoġauka hako. A'ero judeus'ġa gwereko Moisésva'ea remimbo'eagwera. Judeus'ġarũive'ġa ki a'e te ndogwerekoi Moisésva'ea remimbo'eagwera aherembikwatijaragwera. Oho po ti ġa hahyva'ea ruvihava pype nehẽ. Ga ndekote'varuhuro ġwaramo po ti Tupana'ga ġa mondoi ipype nehẽ. Emo po ti ga nde'i ġa pe nehẽ: “Napehendukatui pe Moisésva'ea remimbo'eagwera.” A'ea po ti ga nde'i ġa pe nehẽ. A'ereki ġa ndogwerekoi Moisésva'ea remimbo'eagwera. Ga ndekote'varuhuro ġwaramo po ti ga ġa mondoi hahyva'ea ruvihava pype nehẽ.

Na jitehe judeus'ġa, ġandekote'varuhuro ġwaramo po ti Tupana'ga ġa mondoi hahyva'ea ruvihava pype nehẽ no. Judeus'ġa gwereko reki Moisésva'ea remimbo'eagwera novĩa. Nurã po ti ga ei a'ero ġa pe nehẽ: “Napehendukatui reki pe Moisésva'ea remimbo'eagwera,” e'i po ti ga ġa pe nehẽ. ¹³ Ga henduteherame a'ea Tupana'ga nde'i ġa pe: “Pepyry pe pejikovo.” Ga ndekorame ganhi'iġa rupi Tupana'ga ei a'ea ġa pe. ¹⁴ Moisésva'ea

remimbo'eagwera e'i judeus'ğa pe: “Peko katu ti.” Judeus'ğarũive'ğa reki ndogwerekoi Moisésva'ea remimbo'eagwera. Gwemimbotarimo tehe po ға ndekoi Tupana'ga nhi'ğa rupi, a'ero po jukwaha tuhē ғandekokatukwahava. ¹⁵ Nhande ikwahavame ғandekokatua nhande ei: Moisésva'ea remimbo'eagwera e'i: “Peko katu ti.” A'ea kwahave'ymame ға ikwahavi reki oyvyteri pe okokatuavo. Gweaporoğita pe ға nhimombaragwahavi aherekokatua rehe. A'reki okokaturame ға e'i oyvyteri pe: “Nanongara ko pyry.” Okote'varuhurame ға ikwahavi okote'varuhua no. ¹⁶ Aerē po ti Tupana'ga ei Jesus Cristo'ga pe a'ero te'i ti ga yvyakotyve'ğa pe javo. A'ero po ti ga ei ғandeaporoğita pe ikwepyguka ға pe nehē. Ojipe'ğa ndeaporoğita onhimi nhande ve. Tupana'ga okwaha pa reki. A'ero po ti ga ei ikwepyguka ға pe nehē. Nahã ji ei jipi imombe'urame Tupana'ga remimombe'ua.

*Judeusva'ea
remimbo'eagwera*

gwereko

Moisésva'ea

¹⁷ Oro pe judeusramo pe'ji reki pe: “Nhande ko judeusramo. Tireko nhande Moisésva'ea remimbo'eagwera. Nurã nhande pyryvamo,” pe'ji tehe reki pe pejive. Penhimboheteuhu tehe pe nhande ko Tupana'gareheva'ea javo. ¹⁸ Pekwaha pe Tupana'ga remimbotarimova'ea novĩa. Moisésva'ea remimbo'eagwera pe mbo'embo'e. Nurã pe ei: “Xanhimombaragwaha nhande aherekokatua rehe,” pe'ji pe novĩa.

19 Hehae'ỹve'ġa ndokwahavi hepiage'yma ġwaramo. Nurã ahe ġa nderohoi. Ypytunarupive'ġa na jitehe ndokwahavi hepiage'yma. Nurã ahe hyapei ġa pe tohepia ti ġa ikwahava javo. Nurã pe ei nanongara'ġa'jave'ġa pe – kiroki ġa ndokwahavi Tupana'ga – ġa pe pe ehetei: “Nhande tikwahavuka Tupana'ga pe me,” pe'ji hete pe ġa pe. 20 “Timoġita nhande okokatue'ỹve'ġa. Timbo'embo'e nhande ġa no – kiroki ġa ndokwahapavi,” pe'ji tehe pe. “A'ereki nhande tikwaha pa a'itituhēva'ea Moisésva'ea remimbo'eagwera rerekoro ġwaramo,” pe'jiteheuhu pe.

21 Pembo'e pe ojipe'ġa. Maraname pe napenhimbo'ejuhu reki naerũ? Pe'ji pe ġa pe: “Tapemimuhũ ti ojipe'ġa mbatera,” pe'ji pe ġa pe. Maraname pe tuhē imimuhũ reki naerũ? 22 Pe'ji pe ġa pe: “Taperekoi ti ojipe'ġa nembireko'ġa,” pe'ji pe. Maraname pe ojipe'ġa nembireko'ġa nderekouhui naerũ? “Tapekoi ti ġanemimbohete'hara rehe,” pe'ji pe ojipe'ġa pe. Maraname pe ndekouhui itambere'ia rehe ġanemimbohete'hara rongapeva'ea rehe imima jugwi naerũ? 23 Pe'ji pe: “Tireko nhande aherembikwatijara Tupana'ga nhi'iġa,” pe'ji pe penhimboheteavo. Emo pe napehendukatui reki Tupana'ga nhi'iġa. A'ero ojipe'ġa e'i te'varuhu Tupana'ga pe. 24 Tupana'ga mombe'uhava e'i: “Judeus'ġa ndekote'varuhuro ġwaramo judeus'ġarũive'ġa e'i te'varuhu Tupana'ga pe ga mbotegweteavo,” e'i ikwatijara.

25 Nahã pe ei judeusramo: “Nhande ko Tupana'gareheva'ero xako nhanderakwanhapira

iky tiro ġwaramo.” A'ea pe ei. Pyry tuhē pejikytiagwera pe hendukaturame Moisésva'ea remimbo'eagwera. Hendukatue'ymame ndatekwava'javi reki pejikytiagwera rehe. Pejikyti tehe pe a'ero. ²⁶ Oro judeus'ġarūive'ġa ojikyti'e'ŷve'ġa, ġa ndekorame Tupana'ga nhi'ġa rupi, a'ero po ti ga ei ġa pe nehē: “Pe ko ojikyti'e'ġa ja ji ve kiro,” e po ti ga nehē. “A'ereki pe jireheva'ero peko kiro nhinhi'ġa rendukaturu ġwaramo,” e po ti Tupana'ga judeus'ġarūive'ġa pe nehē. ²⁷ Pehe judeusramo pereko pejikytiagwera novia. Pereko pe Moisésva'ea rembikwatijaragwera no novia. Emo pe napehendukatui a'ea. Judeus'ġarūive'ġa ki a'e te ndogwerekoi okytiagwera. Ndogwerekoi ġa aherembikwatijara. Emo ġa oko Tupana'ga nhi'ġa rupi. Nurā ġa imboukwahavi pendekote'varuhua pe hendukatue'ymame ganhi'ġa.

²⁸ Pe'ji pe: “Nhande ko judeusramo xako Tupana'gareheva'ero,” pe'ji pe. Emo o'eteheuhuro ġwaramo rūi ahe oko Tupana'gareheva'ero. Okytiro ġwaramo rūi ahe oko Tupana'gareheva'ero. ²⁹ Ga ndeaporoġitapyryvame jate oyvyteri pe Tupana'ga ei ġa pe: “Pehe ko jireheva'ero.” Pe herekoteherame Moisésva'ea rembikwatijaragwera Tupana'ga nde'i a'ea pe me. Tupana'ga ra'uva imbopyahurame pendeaporoġita a'ero Tupana'ga ei pe me: “Pe ko jireheva'ero.” Tupana'ga tuhē ombohete nanongara'ġa a'ero. Ojipe'ġa rūi ombohete ġa.

3

¹ Pe'ji po pe ji ve a'ero: “Ndapyryvi nhande rekoi judeusramo naerũ?” pe'ji po pe. “Ndapyryvi nhandejikytiagwera naerũ?” pe'ji po pe ji ve.

² Pyry hete tuhẽ reki. A'ereki judeusva'ea pe nhaneramonhava'ea pe Tupana'ga omondo onhi'iġagwera ġwembikwatijarukaragwera. “Togwereco katu ti ġa nhinhi'iġa imombe'gwovo,” ei Tupana'ga ahe ve hako.

³ Pe'ji po pe ji ve no: “Jara'ġa reki ndokoi Tupana'ga rembi'ea rupi nhandere'yja'ġa. Nurãro ġwaramo po ti Tupana'ga na jitehe ndokoi ġwembi'ea rupi naerũ?” pe'ji po pe ji ve. ⁴ Na rũi. Gwembi'ea rupi katu Tupana'ga rekoi jipi. Jara'ġa i'mbe pa. Tupana'ga ki a'e te ni'mbei jipi. Nahã Tupana'ga mombe'uhava i'ei:

“Nde nhi'iġame po ti ġa ei nde ve:

‘A'itituhẽva'ea rupi katu neremimombe'ua’,” e'i.

“Ga imbojateherame nde rehe

po ti jukwahavamo nderekokatua nehẽ,” e'i ikwatijara.

⁵ Pe'ji po pe ji ve: “Nhande rekote'varuhurame po ġa ei nhande mombe'gwovo: ‘Oko te'varuhu ġa. Tupana'ga reki ġa atyvi,’ e po ġa. ‘A'ereki ga oko katu hete,’ e po ġa,” pe'ji po pe ji ve. A'ero po pe etehei: “Nhande rekote'varuhuro ġwaramo koji'i jukwaha hete reki Tupana'ga rekokatua. Pyry a'ero nhanderekote'varuhua. A'ereki nhanderekote'varuhua omboukwaha Tupana'ga rekokatua,” pe'jiteheuhu po pe ji ve. “Tupana'ga tiruahũ reki imbohahyrame nhande ve nhanderekote'varuhurame,” pe'jiteheuhu po pe. ⁶ Na rũi reki, a'e ji pe me. Tupana'ga pyry

tuhẽ. Nurã po ti ga ikwahavi ja'javo yvyakotyve'ğa ndeaporogita pe nehẽ ikwepykwepyga ğa pe nehẽ. Po Tupana'ga ndapyryvi hamo a'itituhẽva'ea rupi katu rui po ga ei a'ero ğa pe hamo.

⁷ Pe'ji po pe ji ve a'ero: “Ji rekote'varuhurame po ğa ei ji mombe'gwovo: ‘Ga atyvi reki Tupana'ga oko katu,’ e po ğa,” pe'ji po pe. “Ji rekote'varuhuro ğwaramo koji'i jukwaha hete Tupana'ga rekokatua. A'ero ğa koji'i Tupana'ga mbohetei,” pe'ji tehe po pe ji ve. “Pyry a'ero jirekote'varuhua. A'ereki ji rekote'varuhurame ğa koji'i Tupana'ga mbohetei garekokatuhetea kwahava,” pe'ji tehe po pe. “Maraname po Tupana'ga euhui ji ve naerũ netiruahũ nde javo?” Pe'ji tehe po pe ji ve. ⁸ Po pe ei a'ea, a'ero po pe etehei no: “Xako te'varuhu tokwaha hete ti ğa Tupana'ga rekokatua javo.” Pohoa tuhẽ ojipe'ğa etehei imbojateheavo ji rehe ji mbotegweteavo. “Paulo'ga e'i jipi: ‘Xako te'varuhu tokwaha hete ti ğa Tupana'ga rekokatua javo,’ ei ga,” e'i tehe ğa ji ve. Ji ko nda'ei reki a'ea. Pyry po ti Tupana'ga imbohahyi ğa pe nehẽ ğa erame xako te'varuhu javo.

Ndiakokatuhavi pa

⁹ A'ero po pe ei ji ve: “Marã a'ero? Nhande judeusramo nhandepyry hete jara'ğa hohe?” Ahã tuhẽ, a'e ji. “Ndojoavyavyi judeus'ğa judeus'ġarũive'ğa pavẽi okote'varuhuavo,” a'e ko ji pe me ko. A'ereki niandepiro'ypavi nhande nhanderekote'varuhua hugwi. ¹⁰ Nahã

Tupana'ga rembikwatijarukara i'ei yvyakotyve'ġa mombe'gwovo.

“Ndapyryvi pa ġa Tupana'ga pe,” e'i.

11 “Nonhimombaragwahavi pa ġa aherekokatua rehe.

Ndokwahapotari pa ġa Tupana'ga okoe'yma ga rehe,” e'i.

12 “Opohi pa ġa Tupana'ga hugwi.

Ndoakwahavihu pa ġa.

Ndokokatui pa ġa,” e'i ikwatijara.

13 “Onhi'ĩ te'varuhu ġa ja'javo ojipe'ġa pe.

Omoandyandyi ġa ojipe'ġa,” e'i.

“Mboja ahe hu'urame ahera'oa mbotegwetei.

Na jitehe o'ete'varuhurame ojipe'ġa pe ġa ġa mbotegwetei,” e'i ikwatijara.

14 “Onhimboahivuhurame ojipe'ġa pe

ġa e'i te'varuhu ġa pe imbote'varuhuavo,” e'i.

15 “Ojukatuhētuhenhuhū ġa ġa.

16 Perope ġa oho

– pevo ġa ojipe'ġa mbotegwetegwetei ġa mbovy'are'yma,” e'i.

17 “Nombojogwerekokatuukari ġa jara'ġa pe.

18 Nomondoĩ ġa imohina Tupana'ga rehe okyhyjie'yma ga hugwi,” e'i ikwatijara yvyakotyve'ġa mombe'gwovo.

19 Tupana'ga okwatijaruka onhi'ġa heja. Ga pe garembikwatijarukara i'ei a'ero – kiroki ġa oko Moisésva'ea remimbo'eagwera rupi judeus'ġa. A'ea ikwahava nhande xa'eyme a'ero: “Ndorokwahavi ore orerekote'varuhua.” Xa'eyme ti nhande a'ea judeusramo. Judeus'ġarũive'ġa ti te'iyme no. Nhande ikwahava ġwaramo nhanderekote'varuhua, a'ero po pyry

Tupana'ga ei nhande ve nhaporemo: “Peko te'varuhu tuhẽ pe.” ²⁰ Tupana'ga nde'i nhande ve: “Pepyry hete pe aherembikwatijaragwera hendukaturu ġwaramo.” Nde'i ga a'ea nhande ve. A'ereki ikwatijaragwera okwahavuka reki nhande ve nhanderekote'varuhua.

Tupana'ga nhande mombryy

²¹ Aġwamo reki Tupana'ga okwahavuka nhande ve nhande mombryryva. Aherembikwatijaragwera rehe rõi reki Tupana'ga nhande mombryy. Moisésva'ea rembikwatijara nhande mbo'e reki nhande mombryryva rehe. Tupana'ga nhi'ġa mombe'uharava'ea na jitehe nhande mbo'e a'ea rehe. ²² Nhande jikogame Jesus Cristo'ga rehe Tupana'ga nhande mombryryvi. Ga nhaporemo Tupana'ga ġa mombryryvi ġa jikogame Cristo'ga rehe. A'ereki ġa ojo'jajo'ja judeus'ġa judeus'ġarũive'ġa pavẽi. ²³ A'ereki ġa nhaporemo okote'varuhu. Ndohoi ġa Tupana'ga pyryhetea apiavo. ²⁴ Emo Tupana'ga omombryry ġa pe. Ga ndokwepygi Tupana'ga pe. Ga omombryry tehe ġa pe ġa jikogame Jesus Cristo'ga rehe. A'ereki Tupana'ga ġa mbopiro'yuka ġandekote'varuhua hugwi. ²⁵ Tupana'ga ombuhuruka Cristo'ga yvya koty teremano ġa ndepyga javo. “A'ero po ti nde imombori ġandekote'varuhua ġa hugwi ġa jikogame nde rehe,” ei ga Cristo'ga pe. Cristo'ga momanoukaramo Tupana'ga ei: “Tokwaha ti ġa jipyryva. A'ereki ji ġandekote'varuhua momboruka,” ei Tupana'ga. A'ereki Cristo'ga manoa renonde Tupana'ga imbogwavetei

aherekote'varuhua onhimbaekwahive'yma a'ea rehe. ²⁶ Aḡwamo reki Tupana'ga Cristo'ga momanoukari ikwahavuka opyryva imomboā ḡandekote'varuhua. A'ero nhande ei: Tupana'ga pyry. Nhande jikogame Cristo'ga rehe ga nhande mombyryvi no.

²⁷ Xanhimboheteyme tuhẽ nhande naerũ. A'ereki aherembikwatijaragwera rendukaturō ḡwaramo rũi Tupana'ga nhande mombyry. Nurã nhande nianhimbohetei. Nhande jikogame Cristo'ga rehe ga nhande mombyryvi. ²⁸ Nahã a'ero, a'e ji. Nhandejikoga ḡwaramo Cristo'ga rehe Tupana'ga nhande mombyryvi. Nhande ikwatijara rendukaturō ḡwaramo rũi ga nhande mombyryvi. ²⁹ Judeus'ḡa jate rũi e'i Tupana'ga pe: “Ga ko nhanderuvihava'ga.” Judeus'ḡarũive'ḡa e'i a'ea ga pe no. ³⁰ Tupana'ga ko ojipeji. Gaha judeus'ḡa mombyry ḡa jikogame Cristo'ga rehe. Ga jitehe judeus'ḡarũive'ḡa mombyry ḡa jikogame Cristo'ga rehe. ³¹ Ndia'ei reki nhande: “Ndapyryva'javi aherembikwatijaragwera kiro. Nhandejikoga ḡwaramo Cristo'ga rehe tihenduva'javyme ti a'ea,” ndia'ei nhande. “Timongo hete reki nhande aherembikwatijaragwera. A'ereki a'ea ko pyry,” xa'e nhande jupe.

4

Abraãova'ea jikoga Tupana'ga rehe

¹ Marã Abraãova'ea hako oreramonhava'ea judeus'ḡa namonhava'ea? ² Tupana'ga e'i ahe ve: “Ndepyry hete nde,” ei ga Abraãova'ea pe hako. Po aherekokatua rehe Tupana'ga ei a'ea Abraãova'ea

pe, a'ero po Abraãova'ea nhimbohetei hamo. Aherekokatua rehe rũi reki Tupana'ga ei ahe ve ndepyyry hete nde javo. Nurã ahe nonhimbohetei Tupana'ga pyri hako. ³ Nahã ikwatijara Tupana'ga mombe'uhava e'i hako:

“Abraão'ga ojiko Tupana'ga rehe,” e'i.

“Nurã Tupana'ga ei ga pe:

‘Ndepyry hete nde.

A'ereki nde erejiko ji rehe,’ ei ga
Abraão'ga pe,” e'i ikwatijara Abraãova'ea
mombe'gwovo hako.

⁴ Nhande poravykyrame ojipe'ga pe ga im-
buhuri itambere'ia nhande ve. Ndia'ei nhande
a'ero: “Ombuhu tehe ga itambere'ia nhande ve.”
A'ea nhande ndia'ei. A'ereki nhandeporavykyag-
wera rehe ga ombuhu nhande ve. ⁵ Emo na
rũi nhande ve nhande jikogame Tupana'ga rehe.
A'ereki nhanderekokatua rehe rũi ga nhande
mombyryvi. Okote'varuhuve'ga pe ga ei reki:
“Pepyry pe ji rehe pejikogame.” Nhandejikoga
rehe Tupana'ga nhande mombyry a'ero.

⁶ A'ea pe jitehe Daviva'ea ei gandoryva
mombe'urame hako. A'ereki Tupana'ga
omombyry ga gandekokatua rehe rũi. Daviva'ea
e'i nanongara'ga ndoryva pe a'ero hako.

⁷ “Hory hete ga,” ei ahe.

‘A'ereki Tupana'ga omombo hete
gandekote'varuhua ga hugwi,” ei ahe.

⁸ “Hory hete ga

Tupana'ga henonha'jave'ymame
gandekote'varuhua rehe,” ei Daviva'ea.

⁹ Daviva'ea omombe'u gandoryva a'ero – kiroki
ga gwereko gwakwanha pira kytiagwera. Ga

jate rūi reki ahe omombe'u. Gandoryva ahe omombe'u no – kiroki ġa ndogwerekoi okytiagwera.

Pehepia ko Abraãova'ea a'ero. Xa'e nhande ko: Abraãova'ea jikogame Tupana'ga rehe ga ei ahe ve ndepyyry hete nde javo. ¹⁰ Ahejikytiukara renonde reki Tupana'ga ei a'ea ahe ve. Ahe jikytiukarirē rūi ga ei. Ahejikytiukara renonde ga ei ndepyyry nde javo, a'e ji. ¹¹ Ahe jikytiukare'ymame vehevi Tupana'ga ei a'ea ahe ve ahe jikogame ga rehe. Aerē ahe jikytiukari. Okytia pyvō ahe hepiukari Tupana'ga omombyryva. Abraãova'ea ypy okytie'ymame ojiko Tupana'ga rehe. Nurā Tupana'ga ei ahe ve: “Ndepyry hete nde.” Aerē ahe javijitehe judeus'ġarūive'ġa ojikyti'e'yma ojiko Tupana'ga rehe. Nurā Tupana'ga ei ġa pe no: “Pepyry hete pe.” Abraãova'ea ypy ojiko Tupana'ga rehe. Aerē judeus'ġarūive'ġa ahe javijitehe ġa jikogi ga rehe no. Nurā ġa ei nhaneremboypya Abraãova'ea pe. A'ereki ġa oho ahe rupi ojikoga ġwaramo Tupana'ga rehe. ¹² Judeus'ġa ojikyti'e'ġa na jitehe e'i nhaneremboypya Abraãova'ea pe. Okytia rehe jate rūi ġa ei Abraãova'ea pe. Ojikoga ġwaramo Tupana'ga rehe ġa ei. A'ereki ġa oho ahe rupi ojikoga Tupana'ga rehe no. A'ereki Abraãova'ea nhaneremboypya ojikytiukare'ymame vehevi ojiko Tupana'ga rehe.

Tupana'ga nhi'igagwera Abraãova'ea pe

¹³ Ymya Tupana'ga ei Abraãova'ea pe hako: “Amondo pa po ti ji ojipe'ġa yvya pe me nehē tapereko pa ti nehē,” ei ga Abraãova'ea pe. Abraãova'ea rymymino'ġa pe Tupana'ga

ei no tamondo ti pe me javo. Ga nde'i ġa pe: “Abraãova'ea ġwendu katu Moisésva'ea remimbo'eagwera. Nurã po ti tamondo ġayvya pe me.” A'ea Tupana'ga nde'i ġa pe. Ahe jikogame Tupana'ga rehe ga ahe mombyryvi. A'ea rehe Tupana'ga ei ġa pe: “Tamondo ti ġayvya pe me nehẽ,” ei ga. ¹⁴ Po Tupana'ga imondoi pyryva'ea ġa pe aheremimbo'eagwera rendukaturu ġwaramo hamo, a'ero po ġajikoga ġwaramo rūi ga imondoi hamo. Ojiko tehe po ġa a'ero. Tupana'ga po e'i tehe ġa pe a'ero: “Pejikoga ġwaramo ji rehe ti ji imondoi pe me nehẽ.” Aheremimbo'eagwera rendukaturu ġwaramo rūi Tupana'ga imondoi a'ero. ¹⁵ A'ereki ġa nohendukatupavi jipi. Hendukatupave'ymame aheremimbo'eagwera Tupana'ga imbohahyi ġa pe. Ga herekoe'ymame ombo'eagwera Tupana'ga nde'i ġa pe: “Napehendukatui pembo'eagwera.” A'ereki ġa ndogwerekoi. Ga herekorame ombo'eagwera ga imbohahyi ġa pe ġa hendukatue'ymame.

¹⁶ Tupana'ga e'i reki: “Tamondo ti ġa pe ġajikoga ġwaramo ji rehe,” ei ga. “Nurãro ġwaramo ji imombyrytehei ġa pe togwereco pa katu tuhẽ ti ġa nehẽ,” ei Tupana'ga. Ga pe ga ei – kiroki ġa ojiko ga rehe Abraãova'ea ja. Omondo po ti ga ġa pe jate rūi a'ero – kiroki ġa ġwendu katu Moisésva'ea remimbo'eagwera. Jara'ġa pe po ti Tupana'ga imondoi no ġa jikogame ojihe Abraãova'ea ja. Ahe ve nhande xa'e pa a'ero nhaneremboypya. A'ereki Abraãova'ea ypy ojiko Tupana'ga rehe.

¹⁷ Ikwatijara omombe'u Tupana'ga nhi'iġagwera Abraãova'ea pe no.

“Ogwyogwyri pe po ti he'yjuhuve'ğa ei nde ve nehẽ:

‘Abraãova'ea ko nhaneremboypya,’ e po ti ğa nde ve nehẽ,” e'i ikwatijara Tupana'ga nhi'iğagwera mombe'gwovo.

“Na tuhẽ,” ei Tupana'ga. Tupana'ga rehe Abraãova'ea jikogi. Gaha ombogwera omanove'ğa. Onhi'iğa pyvõ ga imbojihuvi mbatera. Hekoe'ymame ga imbojihuvi. Ga rehe Abraãova'ea jikogi.

¹⁸ Igwete Abraãova'ea heroviari Tupana'ga nhi'iğa. “Ogwyogwyri pe po ti he'yjuhuve'ğa epavi nhaneremboypya ji ve nehẽ,” ei ahe. “A'ereki Tupana'ga e'i ji ve: ‘He'yjuhu po ti nerymimino'ğa nehẽ onhimongyavo nehẽ,’ ei ga,” ei ahe. “Na tuhẽ po ti a'ero nehẽ,” ei ahe. Emo a'ea rupi ko Abraãova'ea ixava'e hete. ¹⁹ Cem anos gwerevi ahe ombo'a kwara ojihe. Igwete Abraãova'ea ei: “Jixava'e hete ji kiro novĩa,” ei ahe. “Sarahẽa na jitehe no,” ei ahe. “Nanongara'ğa ko ndata'yra'javi jipi,” ei ahe novĩa. Emo ahe ojikojiko tuhẽ Tupana'ga rehe. ²⁰ Ahe nde'i: “Tupana'ga e'i tehe ji ve he'yjuhu po ti nerymimino'ğa javo ji ve,” nde'i ahe. “Mara'ngu po ti ji ra'yramo kiro nehẽ?” nde'i ahe. Ojiko hete ahe Tupana'ga rehe ga mboheteavo. ²¹ “Tupana'ga e'i ji ve,” ei ahe. “Gwembi'ea rupi katu po ti ga rekoi ji rerekovo nehẽ. A'ereki ga ipopoaka ġwembi'ea rupi ogwovo,” ei ahe. ²² Nurã Tupana'ga ei ahe ve a'ero: “Pyry hete Abraão'ga. A'ereki ga ojiko hete ji rehe,” ei ga.

²³ Tupana'ga okwatijaruka a'ea Abraãova'ea mombe'gwovo. Ahemombyryva jate

rũi Tupana'ga omombe'u. ²⁴ Nhande mombyryvaḡwama ga omombe'u no. A'ereki nhande xajiko ga rehe no – kiroki ga ombogwera nhandepojykaharete'ga Jesus'ga gamanoa hugwi. ²⁵ Okwava'eḡuka na'ẽ Jesus'ga yvyakotyve'ḡa po pe ga momanomouka nhanderekote'varuhua rehe. Aerẽ Tupana'ga ga mbogweravi tomombyry ti ga ḡa javo nhande ve.

5

Pepyry pe, ei Tupana'ga

¹ Nhande jikoga ḡwaramo ga rehe Tupana'ga e'i nhande ve: “Pepyry hete pe,” ei ga. Nurã nhandepy'a rukatui Tupana'ga rehe. A'ereki Jesus Cristo'ga nhandepojykaharete'ga omano nhanderekote'varuhua momboa nhande hugwi. ² Nhande jikogame ga rehe Cristo'ga ikwahavukahetei nhande ve Tupana'ga remimombyryva. A'ereki Tupana'ga omombyry nhande ve jipi. Nhanderory hete nhande no. A'ereki nhande xa'e: Tupana'ga ruvihavuhuhetea rupi po ti nhande rekoi nehẽ. ³ Nahã no, nhanderory nhande mbatera rahya rehe no. A'ereki hahyrame nhande ve xanhimboita nhande nhanenhimomiranama. ⁴ A'ero Tupana'ga ei nhande ve: “Pepyry tuhẽ pe penhimomiranama.” Ikwahavame Tupana'ga nhi'iḡa koji'i nhande ei a'ero: Aerẽ po ti nhande rekoi Tupana'ga ruvihavuhuhetea rupi nehẽ. ⁵ A'ea erame nhande ndiroviatehei. A'ereki Tupana'ga py'a ja ko nhande. Tupana'ga ombuhu gwa'uva nhande pyri. Gara'uva okwahavuka nhande ve Tupana'ga remiarõa a'ero.

6 Nhande niandepopoakari nhanenhim-bopiro'yavo nhanderekote'varuhua hugwi ikwehe. Aerẽ Tupana'ga ei raikwehe: “Kirogwe oho japiavo. Kirogwe po ti Cristo'ga manoi okote'varuhuve'ga ndepyga nehẽ,” ei ga. A'ero Cristo'ga manoi tuhẽ nhande repyga raikwehe. 7 Nhanderovai jate nhande niamanoi te ojipe'ga ndepyga okokatuve'ga ndepyga vehevi. Nhande ndia'ei gwerevi: “Amano po ti ji pyryheteve'ga repyga.” 8 Tupana'ga ki a'e te nhande atyvi. Ga nhande arõ hete. Gwepiuka ga gwemiarõa gwa'yra'ga momanorame. A'ereki nhande rekote'varuhurame Cristo'ga omano nhande repyga.

9 Cristo'ga manoro gwaramo Tupana'ga ei nhande ve kiro: “Pepyry pe.” A'ero po ti na tuhẽ nehẽ no. Nhande mombyryva gwaramo po ti Cristo'ga nhande mbopiro'yi Tupana'ga monha'nga hugwi. A'ero po ti Tupana'ga nonhimonha'ngaa'javi nhanderekote'varuhuagwera rehe nhande mondove'ỹ hahyva'ea ruvihava pype nhande manorame nehẽ. 10 Nhande xako te'varuhu ypy Tupana'ga pe. Emo Cristo'ga manoro gwaramo Tupana'ga ojirekokatuuka nhande ve. A'ero po ti na tuhẽ nehẽ no. Tupana'ga ojirekokatuuka nhande ve kiro. A'ero po ti Cristo'ga okojiro gwaramo nhande rerekokatui nehẽ no. 11 Nahã no, nhanderory hete nhande Tupana'ga rehe no. A'ereki Jesus Cristo'ga nhandepojykaharete'ga gwerekokatuuka Tupana'ga kiro nhande ve.

Adãova'ea reaporogitaagwera ikwahy nhande

rehe

¹² Nahã a'ero. Adãova'ea oko te'varuhu ppy yvya koty hako. Nurã ahe manoi. Nahã yvyakotyve'ğa manombavi okote'varuhupava ġwaramo. ¹³ Moisésva'ea remimbo'ea renonde yvyakotyva'ea oko te'varuhu pa. Emo Tupana'ga nde'i ahe ve: “Pe napehendukatui Moisésva'ea remimbo'eagwera.” A'ereki Moisésva'ea nombo'ei ve ahe. ¹⁴ Emo a'ea rupi Moisésva'ea remimbo'ea renonde ahe manomanombavi Adãova'ea py'rovova'ea. Adãova'ea nonhi'ĩpo'rui Tupana'ga okote'varuhuavo. Adãova'ea rekote'varuhua atyvi reki jarava'ea rekote'varuhua novĩa. Emo ahe omanomanomba a'ea rupi.

Cristo'ga reaporoğita ikwahy tuhẽ nhande rehe

Adãova'ea reaporoğita ikwahy nhande rehe. A'ea nhande mbo'e aerẽve'ga rehe Cristo'ga rehe. A'ereki Cristo'ga reaporoğita ikwahy jitehe nhande rehe no. ¹⁵ Emo ojoatyvi reki Adãova'ea Cristo'ga pavẽi. A'ereki Adãova'ea oko te'varuhu. Cristo'ga ki a'e te pyry nhande ve. Adãova'ea ojipejiva'ea oko te'varuhu. A'ero nhandere'yjuhua rekote'varuhui nhanemanomano. Tupana'ga ki a'e te omomyry nhande ve. A'ereki ga nhandere'yjuhua mombyrymbyryvuka Jesus Cristo'ga pe ojipejive'ga pe. Jesus Cristo'ga reaporoğita ikwahy tuhẽ nhande rehe a'ero ga imomyryvame nhande ve. ¹⁶ Ojoatyvi tuhẽ Adãova'ea Tupana'ga pavẽi. Adãova'ea rekote'varuhurẽ Tupana'ga ei ahe ve: “Ereko te'varuhu nde.” A'ero ga ei nhande ve nhapremo: “Peko te'varuhu pe.” Emo

nhandere'yjuhua rekote'varuhurẽ Tupana'ga ei reki nhande ve: “Pepyry hete pe.” A'ereki ga omombyry tehe nhande ve. ¹⁷ Nhande xamanomanomba ojipejiva'ea rekote'varuhuro ġwaramo. Emo ojipejive'ga pyryva Jesus Cristo'ga pyryva ikwahy tuhẽ nhande rehe nhande mbohuvihavuhuavo. A'ereki nhande jikogame ga rehe Tupana'ga omombyry hete nhande ve. Igwete ga nhande mombyryvi. A'ero Jesus Cristo'ga nhande mbohuvihavuhui a.

¹⁸ Adãova'ea rekote'varuhuro ġwaramo Tupana'ga ei nhande ve: “Peko te'varuhu pa pe vvyakotyva'ero.” Emo Cristo'ga opyryva ġwaramo omano nhande repyga. Nahã ga nhande mbopiro'yi nhanderekote'varuhua hugwi nhande mongoheteavo. ¹⁹ Adãova'ea nohendukatui Tupana'ga nhi'ĩga. A'ero nhande rekote'varuhupavi kiromo. Jesus Cristo'ga ki a'e te ġwendu katu Tupana'ga nhi'ĩga. A'ero Cristo'ga nhandere'yjuhua mombyryvi kiromo.

²⁰ Tupana'ga okwatijaruka onhi'ĩga Moisésva'ea pe hako tokwaha ti ġa okote'varuhua javo. Ikwahavame Tupana'ga nhi'ĩga koji'i tehe ġa ndekote'varuhui jipi. Emo ġa ndekote'varuhuheterame Tupana'ga imombyryhetehetei ġa pe. ²¹ Nahã ji ei a'ero. Nhanderekote'varuhua ikwahy nhande rehe nhanemanoaġwama nhande mondovouka hahyva'ea ruvihava pype. Emo Tupana'ga remimombyryva ikwahy jitehe nhande rehe no. A'ereki Tupana'ga nhande mombyry hete. A'ero po ti ga nhande mongoukari ojipyri nehẽ.

Jesus Cristo'ga pe nhandepojykaharete'ga pe po ti ga nhande mongoukari yvagi pe avuirama nehẽ.

6

Nhandepiro'y nhande nhanderekote'varuhua hugwi

¹ Marã po ti a'ero nehẽ? Pe'ji po pe: “Xako te'vate'varuhu po nhande hamo. A'ero po ti koji'i Tupana'ga imomyrymbyryhetei nhande ve nehẽ,” pe'ji tehe po pe a. ² Na rũi, a'e ji. Kiroki ahe omano – ahe ndokote'varuhua'javi. Ahe jav-ijitehe po nhande ndiakote'varuhua'javi hamo. ³ Ndapekwahavi pe naerũ? Cristo'ga omano tambopiro'y ġa ġandekote'varuhua hugwi javo. Nhanenhimobatizaukarame Cristo'gareheva'ero nhande ei a'ero: “Cristo'ga nhande mbopiro'y nhanderekote'varuhua hugwi omanorame,” xa'e nhande. ⁴ Cristo'ga manorame ġa ga tymi a'iti ahe omano javo. Nhanenhimobatizaukarame nhande ei: “A'iti Cristo'ga nhande mbopiro'yi nhanderekote'varuhua hugwi omanorame,” xa'e nhande. Cristo'ga nhande mbopiro'yi nhanderekote'varuhua hugwi taheaporoġita pyahu ti ġa javo. Tupana'ga nhandervete'ga opopoaka-hetero ġwaramo Cristo'ga mbogwera gamanoa hugwi ga mongopyahuavo. Nahã po nhanderekoagwama ipyahuro nohõ hamo.

⁵ Cristo'gareheva'ero nhande rekoi nhandejikoty'a ga pavẽi. Nurã Cristo'ga manoro ġwaramo nhande ei xakote'varuhua'javyme ti javo. Na jitehe gareheva'ero nhande reaporoġitapyahuro gambogwerava ġwaramo. ⁶ A'ero nhande

ei: Omanorame yva rehe Cristo'ga imombigi nhandereaporogitaymyana tipopoakara'javyme ti gāndekote'varuhua gā ndehe javo. “Tipiro'y ti gā jugwi,” ei ga. ⁷ A'ereki omanorame ahe ipiro'y okote'varuhua hugwi. Ahe javijitehe po nhande piro'yramo nhanderekote'varuhua hugwi Cristo'ga manorame.

⁸ Cristo'gareheva'ero nhande piro'yramo nhanderekote'varuhua hugwi Cristo'ga manoro g̃waramo. Nurã nhande ei no: Cristo'gareheva'ero po ti nhande reaporogitapyahuro ga rekojiro g̃waramo. ⁹ A'ereki Cristo'ga okwera omanoa hugwi. Nomanoa'javi po ti ga nehẽ. Gamanoa po ti ndopojoykaukara'javi ga nehẽ. ¹⁰⁻¹¹ Nhanderekote'varuhua rerekovo Cristo'ga manoi ojipeji. Omanoro g̃waramo ga ndogwerekoa'javi nhanderekote'varuhua a'ero. A'ereki ga omano hete jugwi. Pe'ji ti a'ero: “Cristo'gareheva'ero g̃waramo xakote'varuhua'javyme ti nhande,” pe'ji ti. Ag̃wamo reki Cristo'ga rekoi Tupana'ga remimbotarimova'ea rehe. Pe'ji ti a'ero: “Na jitehe nhande xako Tupana'ga remimbotarimova'ea rehe Jesus Cristo'gareheva'ero g̃waramo,” pe'ji ti.

¹² Tipopoakaryme ti pe ndehe pendekote'varuhua tapekoyme ti penhimimbotate'varuhua rehe nehẽ. ¹³ Tapenhikwava'eği ti pejeaporogitate'varuhua pe pejikote'varuhuavo. Ymya pe ndeaporogitate'varuhuro jipi. Ag̃wamo ki pe a'e te pe ndeaporogitapyahuro. Penhikwava'ẽ ti Tupana'ga pe a'ero xako katu ti javo. ¹⁴ Pendekote'varuhua ti tapepojoykapavyme pe nderekovo a'ero. A'ereki Moisésva'ea

remimbo'eagwera rupi rūi pe peko kiro. Aḡwamo ki pe a'e te peko Tupana'ga remimombyryva rupi. A'ereki Tupana'ga omombyry pe me pe mbopiro'yavo pendekote'varuhua hugwi.

Xanhikwava'ē ti Tupana'ga pe

¹⁵ Pe'ji po pe ji ve a'ero: “Marā naerū? A'iti nhande rekoī Tupana'ga remimombyryva rupi kiro. Nhanderekoa'jave'ymame Moisésva'ea remimbo'eagwera rupi xako te'varuhu naerū?” pe'ji tehe po pe ji ve. Na rūi te! a'e ji.

¹⁶ Ndapekwahavi pe naerū? Nahā a'ero. Po pe ei ojipe'ga pe: “Anhikwava'ē ji nde ve neremimbotarimova'ea rehe ji tako javo.” Pe'erame a'ea garemimbotarimova'ea rehe tuhē po pe ndekoi a'ero pejipiro'ye'ymamo ga hugwi. Na jitehe penhikwava'eḡame pejeaporoḡitate'varuhua pe po pe ndapepiro'yi pejikote'varuhua hugwi. A'ero pemanorame po ti pe hoi hahyva'ea ruvihava pype nehē. Penhikwava'eḡame Tupana'ga pe garemimbotarimova'ea rehe tuhē po pe ndekoi. A'ero po ti ga pe mombryryvi nehē.

¹⁷ Ymya pe ndapepiro'yi pejikote'varuhua hugwi raikwehe. Aerē reki pe hendukatuhetei penhimbo'ea. Nurā ji ei kiro Tupana'ga pe: “Ndepyry hete nde ḡa mboheaporoḡitapyahuavo.”

¹⁸ Tupana'ga pe mbopiro'y pendekote'varuhua hugwi. Igwete pe nhikwava'eḡi ga pe pejikokatuavo.

¹⁹ A'ea ji imombe'ukatui pe me tonhimimyme ti pe me javo. A'ereki pe ndapekwahakatui a. Ymya pe nhikwava'eḡi pejeaporoḡitate'varuhua

pe xako te'varuhu javo. “Xako te'vate'varuhu paravuhu ti,” pe'e pe raikwehe. Aḡwamo ti penhikwava'ē Tupana'ga pe xako katu javo. Pe'ji ti: “Xako katu kiro Tupana'gareheva'ero.”

²⁰ Ymya pepiro'ye'ymame pejikote'varuhua hugwi pe ndapekokatui. ²¹ Ndapyryva'uvi reki pe me pe ndekote'varuhurame raikwehe. Aḡwamo pe ndapepoyjayjaruhui pejikote'varuhuagwera rehe. Aherekote'varuhua po ahemondoagwama hahyva'ea ruvihava pype. ²² Emo Tupana'ga pe mbopiro'y kiro pendekote'varuhua hugwi pe mongovo ojiheva'ero. Pyry tuhē pe me pe ndekorame Tupana'ga remimbotarimova'ea rehe. A'ea po ti pehoagwama yvagi pe nehē. Pevo po ti pe ndekoi Tupana'ga pyri avuirama nehē. ²³ Aherekote'varuhuagwera kwepykava ko hahyva'ea ruvihava pype. Emo Tupana'ga omombyry tehe nhande ve. Nhande mongo po ti ga ojipyri yvagi pe avuirama nehē. A'ereki nhande xajikoty'a Jesus Cristo'ga pavēi nhandepojykaharete'ga pavēi.

7

Nhandepiro'y nhande aheremimbo'eagwera hugwi

¹ Nhiirū, pekwaha pe nhanemoḡita. Tihendu katu nhande moroḡita nhandekovo jipi. Nhanemanorame reki nhandepiro'yro jugwi. A'ea pe pekwaha pa no. ² Nahā kunhangwera'ḡa pe a'ero hambirekove'ḡa pe. Ganembireko'ḡa manoe'ymame moroḡita e'i ḡa pe topohiryme ti ḡa ḡwembireko'ḡa hugwi. Ganembireko'ḡa

manorame kunhangwera'ga piro'yro jugwi.
³ Po hẽarembireko'ga manoe'ymame hẽa ojipe'ga rerekovo, a'ero po nhande ei hẽa pe: Ite'varuhu hẽa ojipe'ga rerekovo. Po hẽarembirekova'ea manorẽ hẽa ojipe'ga rerekoi, a'ero moroĝita nde'i hẽa pe hẽa ga rerekorame. A'ereki hẽa ipiro'y a'ea hugwi.

⁴ Na jitehe pe pepiro'y Moisésva'ea remimbo'eagwera hugwi Cristo'ga manoro ĝwaramo. Kiro pe peko Cristo'ga reheva'ero – gaha ko Tupana'ga ombogwera gamanoa hugwi. Cristo'gareheva'ero xako katu Tupana'ga remimbotarimova'ea rehe nhandekovo jipi. ⁵ Ymya nhande rekouhui nhanenhimimbotarimova'ea rehe ikwehe. A'ero Moisésva'ea remimbo'eagwera i'ei nhande ve novĩa: “Tapekote'varuhui ti.” Hendukatue'yma reki koji'i nhande rekote'varuhupotaruhui. Nhanderekote'varuhua po nhanemondoagwama hahyva'ea ruvihava pype novĩa. ⁶ Ymya nhande ei: “Tihendu katu ti Moisésva'ea remimbo'eagwera aherembikwatijara. Nahã nhande nhimombyryvi Tupana'ga pe,” xa'e nhande ikwehe novĩa. Emo nhande ndia'ea'javi a'ea kiro. A'ereki Tupana'ga nhande mbopiro'yi Moisésva'ea remimbo'eagwera hugwi. Aĝwamo nhande rekoi tuhẽ Tupana'ga remimbotarimova'ea rehe. A'ereki Tupana'ga ra'uva nhande mboheaporogita pyahu.

Aheremimbo'eagwera *okwahavuka*
nhanderekote'varuhua

⁷ Marã a'ero? Pe'ji po pe: “Ite'varuhu Moisésva'ea remimbo'eagwera naerũ?” Na

rūi, a'e ji pe me. Aheremimbo'eagwera okwahavuka reki ji ve jirekote'varuhua. A'ereki e'i: "Tapepotaruhui ti ojipe'ga mbatera," e'i aheremimbo'eagwera nhande ve. A'ero ji ei: Ako te'varuhu reki ji Tupana'ga pe ji ipotaruhurame gambatera. Aheremimbo'eagwera i'ee'ymame po ji ndakwahavi a'ea hamo. ⁸ A'ereki: "Tapepotaruhui ti gambatera," e'i. Ikwahavame reki a'ea koji'i tehe reki ji ipotaparavuhui jirekote'varuhuro gwaramo. Herekoe'ymame aheremimbo'eagwera po ndiukwahavi nhanderekote'varuhua hamo. ⁹ Ymya ikwahakatue'ymame aheremimbo'eagwera ji etehei: "Jipyry hete ji." Ikwahaveterame aheremimbo'eagwera a'e te ji rekote'varuhupotari tuhē reki. ¹⁰ "Nhimanorame po ti ji hoi hahyva'ea ruvihava pype a'ero nehē," a'e ji.

Ymya Tupana'ga ei Moisésva'ea pe hako: "Embo'e ti ga nhinhi'iga rehe," ei ga. "Hendukaturame neremimbo'ea po ti ga ndekoi ji pyri nehē," ei Tupana'ga ahe ve novia. Emo ji ikwahavame aheremimbo'eagwera ji a'e: "Aho po ti ji hahyva'ea ruvihava pype a'ero nehē," a'e ji jijive. ¹¹ Jirekote'varuhuro gwaramo ji nhimoandyandyi na'ē. Aheremimbo'eagwera e'irame tapekote'varuhui javo koji'i tehe reki ji ako te'varuhu pota a'ero. Nahā jirekote'varuhua po nhimondoagwama hahyva'ea ruvihava pype novia.

¹² Piry hete reki Moisésva'ea remimbo'eagwera. A'ereki Tupana'ga ahe mbo'eukari onhi'iga rehe Moisésva'ea pe. Aheremimbo'eagwera

okokatukwahavuka pa nhande ve. ¹³ Ji nda'ei reki aheremimbo'eagwera pe: Pyryheteva'ea po nhimondoagwama hahyva'ea ruvihava pype novĩa. Ji nda'ei tuhẽ a'ea. Nahã ji ei: Jirekote'varuhua po nhimondoagwama hahyva'ea ruvihava pype novĩa, a'e ji. Aheremimbo'eagwera pyryheteva'ea e'i nhande ve: "Peko katu ti," e'i. Jirekote'varuhuro ġwaramo tegwete reki jirekokatuhava a. A'ero ji ei: Aho po ti ji hahyva'ea ruvihava pype nehẽ, a'e ji. Jirekote'varuhua ji mbo'e reki hendukatuukare'yma ji ve pyryheteva'ea. Jukwaha reki a'ero. Ite'varuhu ko jirekote'varuhua a. Ikwahavame aheremimbo'eagwera a'ero nhande nhimombaragwahavi nhanderekote'varuhua rehe ite'varuhu hete javo jupe.

Ako katu pota ji novĩa, ei Paulova'ea

¹⁴ Tupana'ga nhande mbo'euka Moisésva'ea pe hako toko ti ġa nhiremimbotarimova'ea rehe javo. Emo yvyakotyva'ero ji ako nhiremimbotarimova'ea rehe. A'ero ji ndajipiro'yi tuhẽ jirekote'varuhua hugwi. ¹⁵ Marã ji rekoi naerũ? a'e ji jitekovo. A'ereki jirekokatupotarama ji ndakokatui tuhẽ. Ji rekote'varuhupotare'ymame ji rekote'varuhui tuhẽ. ¹⁶ Po ji rekote'varuhui jirekote'varuhupotare'ymame, a'ero po ji ei: Pyry tuhẽ Moisésva'ea remimbo'eagwera tapekote'varuhui ti javo. ¹⁷ Ji rũi reki anhimongo te'varuhu. Jite'varuhua jipy'a pe ji mongo te'varuhu. ¹⁸ Ji ako katu pota novĩa. Emo tegwete reki jirekokatuhava.

Nurã ji nhimombaragwahahetei jipyryve'yma rehe jipy'a pe. ¹⁹ Jirekokatupotareme ji ndakokatui reki. Ji rekote'varuhupotare'ymame ji rekote'varuhui reki. ²⁰ Po ji rekote'varuhui jirekote'varuhupotare'ymame, a'ero po ji rũi anhimongo te'varuhu. Jite'varuhua jipy'a pe ji mongo te'varuhu.

²¹ Nahã ji ve a'ero jipi. Ji ako katu pota novĩa. Emo ji akote'varuhue'ymi reki. ²² Jireaporogita pe ji rekoï Tupana'ga remimbo'ea rehe novĩa. ²³ Emo ji anhimombaragwaha jireaporogitate'varuhua rehe no. A'ea gwovahoguhu jireaporogitapyryva jipi. Tegwete a'ero jirekokatuhava. A'ereki jireaporogitate'varuhua nanhimbopiro'yi jirekote'varuhua hugwi. ²⁴ Ndavy'ari hete ji a'ero! Ma'ga po ti ji mbopiro'yi jirekote'varuhua hugwi? a'e ji. A'ereki a'ea nhimondoagwama hahyva'ea ruvihava pype. ²⁵ Tupana'ga jate, a'e ji. Gaha ji mbopiro'yuka jugwi Jesus Cristo'ga pe nhandepojykaharete'ga pe. Pyry hete Tupana'ga ji ve.

Nahã ji rekoï a'ero. A'e ko ji novĩa: Jihi tako Tupana'ga remimbo'ea rupi. Emo jireaporogitate'varuhuro gwaramo ji rekote'varuhui.

8

Tupana'ga ra'uva ojikoty'a nhande pavëi

¹ Jesus Cristo'ga pavëi nhandekovo gwaramo Tupana'ga nde'i kiro nhande ve: “Peho po ti pe hahyva'ea ruvihava pype nehë.” Nde'i ga kiro nhande ve. ² A'ereki Tupana'ga ra'uva ji mbopiro'yi jirekote'varuhua hugwi. A'ero

ji ndahoa'javi hahyva'ea ruvihava pype nehē. Tupana'ga ra'uva jitehe nhande mboheaporoḡita pyahu Jesus Cristo'ga pavēi nhandekovo ḡwaramo. ³⁻⁴ Moisésva'ea remimbo'eagwera e'i nhande ve novīa: “Peko katu ti.” Emo nhande ndiakokatui reki nhandereaporoḡitate'varuhuro ḡwaramo. Aheremimbo'eagwera rendukatua nianemongokatui. Tupana'ga reki nhande mongokatuuka. Ga ombuhuruka gwa'ya'ga vyva koty raikwehe. Nhande ja gara'ya'ga rekoi vvyakotyva'ero okote'varuhuve'ḡa ja novīa. Emo ga ndokote'varuhui'i'i okokatuavo. A'ero Tupana'ga Cristo'ga momanoi nhandereaporoḡitate'varuhua rehe tamombo vvyakotyve'ḡa ndekote'varuhua ḡa hugwi javo. Nahā ga nhande mbopiro'yi nhanderekote'varuhua hugwi toko katu ti ḡa javo. “Ombopiro'yrame ḡandekote'varuhua hugwi po ti ḡa hendukatui Moisésva'ea remimbo'eagwera nehē aherekokatua mombe'uhava,” ei Tupana'ga. A'ereki nhande ndiakoi kiro nhaneremimbotarimova'ea rehe. Tupana'ga ra'uva remimbotarimova'ea rehe jate nhande rekoi a.

⁵ Kiroki ḡa oko ḡwemimbotarimova'ea rehe – ḡwemimbotara rehe ḡa ndeaporoḡitae'ymi. Kiroki ḡa oko Tupana'ga ra'uva remimbotarimova'ea rehe – gara'uva remimbotara rehe ḡa ndeaporoḡitae'ymi. ⁶ Gweaporoḡitarame ḡwemimbotara rehe jipi po ti ḡa hoi hahyva'ea ruvihava pype nehē. Gweaporoḡitarame Tupana'ga ra'uva remimbotara rehe jipi ḡa ndekopyahui. Onoḡatu ḡapy'a. Aerē po ti

ġa ndekoi Tupana'ga pyri avuirama nehē no. ⁷ Gweaporoġitarame ġwemimbotara rehe jipi ġa ndokoi Tupana'ga rehe a'ero. Ga nohendukatui ganhi'ġa. A'ereki tegwete ġa pe garendukatuhava. ⁸ Ga ndekorame ġwemimbotarimova'ea rehe jipi tegwete Tupana'ga nhimohema ġa ndehe.

⁹ Oro pe, po Tupana'ga ra'uva jikoty'ari pe pavēi, a'ero po pe ndapekoi penhimimbotarimova'ea rehe jipi. Tupana'ga ra'uva remimbotarimova'ea rehe po pe ndekoi jipi. Cristo'ga ra'uva jikoty'are'ymame ġa pavēi po ġa Cristo'gareheve'ġa rūi. ¹⁰ Pendekote'varuhuro ġwaramo po ti penda'oa manoi nehē novīa. Po Cristo'ga jikoty'ari pe pavēi a'ero po penda'uva rekopyahui. A'ereki Tupana'ga pe mombyry pe nderekovo. ¹¹ Tupana'ga ra'uva Jesus Cristo'ga mbogwera gamanoa hugwi raikwehe. Po gara'uva jikoty'ari pe pavēi, a'ero po ti Tupana'ga jitehe penda'oa mbogweravukari gwa'uva pe nehē pema'oa hugwi nehē. A'ereki gara'uva ojikoty'a pe pavēi.

¹² Nhiirū, nahā po nhande rekoi a'ero hamo. Xako po nhande Tupana'ga ra'uva remimbotarimova'ea rehe hamo. Ndiakoa'javi po nhande nhanenhimimbotarimova'ea rehe hamo. ¹³ Pe ndekorame penhimimbotarimova'ea rehe po ti pe hoi hahyva'ea ruvihava pype a'ero nehē. Pe'ji po pe hamo: “Tupana'ga ra'uva nhande pokoga ġwaramo po ti nhande pohiri nhanderekote'varuhua hugwi.” Po pe ei a'ea, a'ero po pe ndekopyahui. ¹⁴ Kiroki ġa ombopogwe Tupana'ga ra'uva – ġahā Tupana'ga ra'yramo oko.

¹⁵ Ymya pe ndapepiro'yi pejikyhyjia hugwi raikwehe. Emo Tupana'ga ra'uva urame pe pyri pe mbopiro'yi jugwi. Nurã pe ndapekyhyjia'javi kiro. Gara'uva pe mongo Tupana'ga ra'yramo pe mbo'eavo. Nurã nhande ei Apĩ nhanderu-vete'ga pe Tupana'ga pe. ¹⁶ Nhande ko Tupana'ga ra'yramo, xa'e nhande. “Pohi tuhẽ pe'ji,” e'i Tupana'ga ra'uva nhande ve no. ¹⁷ Gwa'yra ġwaramo po ti Tupana'ga imbuhuri pyryva'ea nhande ve nehẽ. Jesus Cristo'ga pavẽi po ti nhande herekoi pyryva'ea nehẽ. A'ereki ga pavẽi nhande xako. Hahy ga pe ga ruvame yvya koty. A'ero hahy nhande ve no. Po nhande ikwahavi hahya kiro Cristo'ga pavẽi, a'ero po ti ga imbuhurukari gwuvihavuhua nhande ve nehẽ no.

Pyry hete po ti nhande ve nehẽ

¹⁸ Aġwamo nhande ikwahavi hahya. Aerẽ po ti Tupana'ga ikwahavukari gwuvihavuhuhetea nhande ve nehẽ. A'ero ji ei: Hahy'i reki kiro nhande ve. Emo po ti pyry hete hete tuhẽ nhande ve nehẽ Tupana'ga ikwahavukarame gwuvihavuhuhetea nhande ve nehẽ. ¹⁹ Tupana'ga po ti gwa'yra'ġa nduvihavuhua mboukwahahetei nehẽ no. Nurã yvagipeva'ea yvyakotyva'ea Tupana'ga rembiapoa nhaporemo e'i kiro: “Tupana'ga po ti tomboukwaha tuhẽ gwa'yra'ġa nduvihavuhua nehẽ,” e'i. “A'ea nhande tipota hete,” e'i pa Tupana'ga rembiapoa. ²⁰⁻²¹ A'ereki Tupana'ga ombote'varuhu ġwembiapoa ahe rekote'varuhurame hako. Garembiapoa remimbotarimova'ea rehe rũi Tupana'ga ombote'varuhu. Gwemimbotarimo ga

ombote'varuhu a'ea novĩa. Emo ga e'i: “Aerẽ po ti nhirembiapoa ipiro'yro ijuga hugwi nehẽ,” ei Tupana'ga. “Jira'yra'ğa piro'yrame po ti pyryhetero ға pe nehẽ,” ei ga. “Na jitehe po ti pyryvamo nhirembiapoa pe nhaporemopiropiro'yrame nehẽ no,” ei Tupana'ga hako.

²² Tikwaha nhande tiruahũa jupe kiro. Kunhangwera'ğa pe tiruahũ no gwa'yra'ğa mbo'ağwerĩrame. A'ereki hahy pa ға pe. Na jitehe Tupana'ga rembiapoa pe nhaporemokiromo jate vehevi tiruahũramo. ²³ Garembiapoa pe jate rũi reki tiruahũ. Nhande ve na jitehe hahypavamo kiro no. Igwete nhande ei tiruahũ kiro nhande ve javo. Emo po ti Tupana'ga nhande mboukwahavi gwa'yramo nehẽ. Ombopiro'y po ti ga nhandera'oa ite'varuhuva'ea hugwi. A'ea nhande tipotarahi imboha'uva. Tupana'ga omombyryvypy nhande ve gwa'uva mbuhua nhande pyri ikwehe. A'ero nhande ei: Aerẽ po ti Tupana'ga imombyryva'javi nhande ve nehẽ, xa'e nhande. ²⁴ Nhandejikogame Jesus'ga rehe nhande ei ikwehe: “Aerẽ po ti Tupana'ga imbuhuri nhandera'opyahua nhande ve a'ero nehẽ,” xa'e nhande. Po ga imbuhuripei nhande ve, a'ero po nhande ndia'ei: “Ombuhu po ti ga nhande ve nehẽ.” A'ereki ga ombuhuripe. ²⁵ Emo herekoe'ymame nhande xa'e: “Aerẽ po ti nhande herekoi nehẽ.” Imboha'uva ғwaramo nhande nhimomiranami hahya pe a'ero.

²⁶ Nhande nhimomiraname'ymame Tupana'ga ra'uva nhande pokogi no. Nhande ndikwahavi nhanenhi'iğame Tupana'ga pe marã po ti ji ei ga pe javo. Tupana'ga ra'uva ki a'e te onhi'ĩ Tu-

pana'ga pe gareheve'ġa ndepyga. Inhi'iġa ko ahep-ytuhemahivuhua ja. Nhande nimombe'ukwahavi a'ea. ²⁷ Tupana'ga ki a'e te okwaha. Ga okwaha nhandereaporoġita. Ga okwaha gwa'uva nhi'iġa no a'ea pe jira'uva ei javo. A'ereki Tupana'ga remimbotarimova'ea rehe gara'uva rekoi onhi'iġame ga pe nhande repyga.

²⁸ Nhande xako hete Tupana'ga rehe. A'ero Tupana'ga nhande pokogi mbatera rahya mombyrypava nhande ve. Ojikwe vehevi ga ei nhande ve: “Pe ko jireheva'ea tapeko ti nhiremimbotarimova'ea rehe,” ei Tupana'ga. ²⁹ A'ereki ymya Tupana'ga nhande mo'emo'ē ojive. “Ga po ti jireheva'ero,” ei ga, “jira'yra'ga ja ti ġa toko javo,” ei Tupana'ga hako. “He'yjuhu po ti ġa gairūramo onhimongyavo nehē,” ei ga. “Jira'yra'ga ja po ti ġa ndekoi ġanduvihavuhuhetero ti ga toko nehē,” ei Tupana'ga hako. ³⁰ Ymya Tupana'ga ei a'ero toko ti ġa jireheva'ero javo. A'ero ga ei jireheve'ġa nhande ve. A'ero ga nhande mombyryvi nhande rerekovo. A'ero ga ei: “Gwereco po ti ġa jiruvihavuhua ji pavēi nehē no,” ei Tupana'ga nhande mombe'gwovo.

Tupana'ga py'a ja ko nhande

³¹ Nahā a'ero. Tupana'ga nhande repygame nianemovahihavi a'ero. ³² Tupana'ga nhande repyga nokate'ymi gwa'yra'ga rehe. A'ereki ga nde'i gwa'yra'ga pe: “Terehoi ti emanomo ġa ndepyga,” nde'i ga. Ga gwa'yra'ga mbuhuruka tuhē reki yvya koty tomano ti ga ġa ndepypava javo. Gwa'yra'ga ga ombuhuruka nhande pyri raikwehe. Ombuhu pa po ti ga pyryva'ea

nhande ve a'ero nehẽ. ³³ Tupana'ga e'i nhande ve ġwemimo'ẽharamo: “Pepiry hete pe kiro,” ei ga. Nimbojahavi nhande ve a'ero. ³⁴ Nda'ekavi nhande ve pejeaporoġita te'varuhu pe javo. Jesus Cristo'ga nde'i a'ea nhande ve. A'ereki ga omano nhande repyga tamombo ġandekote'varuhua javo. Tupana'ga ga mbogwera reki ga mongovo ojipyri yvagi pe tambohete ti ga javo. Cristo'ga nhande repy kiro onhi'ĩga Tupana'ga pe a'ero. ³⁵ Cristo'ga nhande arõhetei nhande rerekovo jipi. Nimombikavi Cristo'ga remiarõa. Hahyrame nhande ve ga nhande arõ. Hekoteherame nhandepy'a ga nhande arõ. Ga ndekote'varuhurame nhande ve Cristo'ga nhande arõ. Ty'ara nhande jukaheterame ga nhande arõ. Nhande herekoe'ymame mbatera ga nhande arõ. Nhande manogwerĩrame ga nhande arõ. Ga nhande jukarame ga nhande arõ. Nimombikavi tuhẽ Jesus'ga remiarõa. ³⁶ Aherembikwatijara omombe'u no. Omombe'u ahenhi'ĩga Tupana'ga pe hako.

“Ore ndereheva'ero ġwaramo
 ġa ore juka pota jipi,” ei ahe.

“Ore ko ovelhas ja ġa pe
 ġa ore jukapotarame,” ei ahe ikwatija hako.

³⁷ Nhanembovy'are'ỹva'ea nhaporemo ndik-wahyi nhande rehe. Xanhimomirana nhande jupe. A'ereki Cristo'ga nhande mbopopoaka nhanenhimomiranama rehe. Ga nhande arõ hete. A'ero koji'i nhande roryroryhetero nhandejikoga ga rehe. ³⁸ A'e hete ji: Nimombikavi Tupana'ga remiarõa. Nhanemanoa nomombigi garemiarõa nhande rehe. Nhanemanoe'yma na

jitehe nomombigi. Yvagipeve'ġa nomombigi nhanearōa. Ganduvihava'ġa nomombigi no. Ipopoakave'ġa nomombigi. Aġwamova'ea nomombigi. Aerēva'ea na jitehe nomombigi. ³⁹ Yvateuhuva'ea nomombigi nhanearōa. Yvyvotaruhupeva'ea nomombigi no. Tupana'ga rembiapoa nhaporemo nomombigi nhanearōa. A'ereki Tupana'ga nianearombigaġwami tuhē. Nhandejikogame Jesus Cristo'ga rehe nhandepojykaharete'ga rehe ga okwahavuka Tupana'ga remiarōa nhande ve.

9

Tupana'ga remimo'ēhara'ġa israelitas'ga

¹ Cristo'gareheva'ero ji nhimombe'ukatui kiro pe me. Ji nanhi'mbei. Tupana'ga ra'uva okwahavuka ji ve jiyvyteri pe nhi'mbee'yma no. ² Jivy'are'ŷhetea ji imombe'ukatui kiro pe me. A'ereki ji ndavy'ari hete jire'yja'ġa ndehe judeus'ġa ndehe ġa jikoge'ymame Cristo'ga rehe. Ndopigi jirekoveveuhua ġa ndehe a'ero. ³ A'ereki ji apota hete ġajikoga Cristo'ga rehe. Ahepy pota ji ġa novīa. Po jire'yja'ġa jikogi Cristo'ga rehe Cristo'ga pohira ġwaramo ji hugwi hamo, a'ero po ji ipotari Cristo'ga pohira ji hugwi hamo, a'e po ji novīa. A'ereki ji apotarahivuhu ġajikoga ga rehe. ⁴ Ga ko Tupana'ga remimo'ēharamo israelitas'ġa. Ymya Tupana'ga ei ġanamonhava'ea pe: “Jira'yramo ko pe ndekoi,” ei ga. Gwepiuka ga gwuvihavuhuhetea ahe ve no. “Nahanahā po ti ji rekoi pe nderekokatuavo nehē,” ei ga ġanamonhava'ea pe. Tupana'ga okwatijaruka

onhi'iga Moisésva'ea pe terembo'e ti ga javo. Okwahavuka ga ganamonhava'ea pe nahã ti ji mbohete javo. Tupana'ga e'i ahe ve no: "Nahanahã po ti ji imombyryvi pe me nehẽ," ei ga ahe ve. ⁵ Israelitas'ga nemboypya ko Abraãova'ea, Isaqueva'ea, Israelva'ea no. Cristo'ga ko o'a vyva koty israelitaramo no raikwehe. Gaha ko nhandervihavuhete'ga Tupanamo. Timbohete ti ga avuirama a'ero. Na tuhẽ.

⁶ Israelitas'ga ndokoi reki Cristo'ga rehe. Emo ji nda'ei: "Tupana'ga opiriãa o'eagwera o'erame ahe ve hako tamo'ẽ ti ga jijive javo hako." Ji nda'ei a'ea. A'ereki israelitas'ga nhaporemo rui Tupana'ga omo'ẽ ojive. ⁷ Ga nomongopavukari Abraãova'ea rymymino'ga gwa'yramo no. Tupana'ga e'i Abraãova'ea pe: "Ndera'yra'ga rymymino'ga pe jate Isaque'ga rymymino'ga pe jate po ti ji ei ndera'yra'ga nehẽ," ei ga ahe ve. ⁸ Abraãova'ea rymymino'ga nhaporemo rui ko Tupana'ga ra'yra'ga a'ero. A'ereki Tupana'ga nomo'embavi ga ojive javo ga pe. Tupana'ga erame jate ga pe ga mo'eamo a'ero gara'yramo ga ndekoi. ⁹ Nahã Tupana'ga e'i Abraãova'ea pe a'ero ahera'yrava'ea mombe'gwovo hako.

"Ambota'yruka po ti ji nde ve nerembirekohẽa Sarahẽa nehẽ," ei Tupana'ga.

"Irũa kwara rupi po ti Sarahẽa gwa'yra'ga mbo'ari a'ero nehẽ ji jivyrame nehẽ," ei ga Abraãova'ea pe hako.

¹⁰ Na jitehe Tupana'ga ei Rebecava'ea pe no nahã po ti penda'yra'ga nehẽ javo. Ahera'yrava'ea memei ko nhaneramonhava'ea ra'yrava'ea Isaqueva'ea ra'yrava'ea novia. Emo nahã

hako. Isaqueva'ea ojay'ro ġwembirekova'ea pe Rebecava'ea pe. Ojopohe Rebecava'ea ra'yrava'ea dois. Ojopoheva'ea arame Esaúva'ea o'arypy. Kirē ahepoheva'ea Jacóva'ea ari no. ¹¹⁻¹² Igwete Tupana'ga ejipei Rebecava'ea pe ahera'yrava'ea mombe'gwovo. Ojopoheva'ea mbo'are'ymame Tupana'ga ei: “O'arypyve'ga po ti oko tehe oirū'ga pyri nehē – kiroki ga aerē o'a,” ei Tupana'ga. Tupana'ga e'i jipe aerēva'ea pe Jacóva'ea pe, ga rehe po ti ji rekoi nehē javo. Gwemimbotarimova'ea rehe Tupana'ga rekoi javo ahe ve. A'ereki ga erame ahe ndojogwero'ari ve. Nurā ahe ndokokatui ve. Ndokote'varuhui ve ahe no. A'ereki ahe ndojogwero'ari ve. Jacóva'ea rekokaturu ġwaramo rūi reki Tupana'ga ei ahe ve a'ero. Gwemimbotarimo tehe Tupana'ga rekoi javo ahe ve. ¹³ Nahā ikwatijara e'i Tupana'ga nhi'iġa mombe'gwovo:

“ ‘Ako ji Jacóva'ea rehe,’ ei ga.

‘Esaúva'ea rehe a'e te ji ndakoi,’ ei Tupana'ga,” e'i ikwatijara imombe'gwovo.

¹⁴ E'i tehe po ġa Tupana'ga pe a'ero: “Ndapyryvi Tupana'ga,” e tehe po ġa. “A'ereki jara'ġa ndehe ga ndokoi. Jara'ġa ndehe ga oko,” e po ġa. Nde'i po ġa a'ea Tupana'ga pe hamo. ¹⁵ A'ereki Tupana'ga e'i Moisésva'ea pe hako:

“Ji ġa porogwetypotarame po ti ji ġa porogwetygi nehē,” ei ga hako.

¹⁶ Nahā a'ero. Nhaneremimbotarimo rūi Tupana'ga nhande porogwetygi. Nhande rekokaturu ġwaramo rūi Tupana'ga nhande porogwetygi. Gwemimbotarimo jate ga nhande porogwetygi. ¹⁷ A'ereki ikwatijara e'i Tupana'ga

nhi'iġa mombe'gwovo. Tupana'ga e'i Faraóva'ea pe hako:

“Oromongouka ji nde ġanduvihavuhuro terekwahavuka ti ojipe'ġa pe jipopoakara,” ei ga.

“Tajikwahavuka ti ġa pe ġagwyri pe nħaporemo,” ei Tupana'ga Faraóva'ea pe.

Ikwatijara omombe'u Tupana'ga nhi'iġa hako. ¹⁸ Nahã a'ero. Tupana'ga ġa porogwetypotarame ġa porogwety. Ipotarame ġa'angare'yma a'ero ga noangarukari tuhẽ ġa ġwemimbotarimo okovo ġwaramo.

¹⁹ Pe'ji tehe po pe ji ve a'ero: “Po ore norean-gari a'ero maraname po Tupana'ga euhui ore ve naerũ? Maraname ga ei: ‘Peko te'varuhu pe pean-gare'yma?’” pe'ji po pe ji ve. “A'ereki ga tuhẽ oko ġwemimbotarimo ore angarukare'yma. A'ereki ahe nomovahĩ Tupana'ga remimbotarimova'ea.” Pe'ji tehe po pe ji ve, a'e ji. ²⁰ Ahe nonhi'iġayvari tuhẽ Tupana'ga vyakotyva'ero, a'e ji. Aherembiapoa nde'i ahe ve: “Maraname nde ji apouhui na?” Aherembiapoa po nde'i a'ea. ²¹ Kiroki ga oapo nhaetĩtujuga – ġwemimbotarimo tehe ga oapo a. Opyhy po ga tujuga ru'uma japovo. Jara japorame po ga ei: “Koa po ti ji a'apo katu nehẽ. Pyryheteva'ea po ti ji a'apo nehẽ,” e po ga. Igwete po ga ei no: “Kirẽva'ea po ti ji a'apo jate hem-byruera pyvõ. A'ea po ti ji apo'ru jipi,” e po ga. Ġwemimbotarimo tehe ga japoi a'ero.

²² Ga javijitehe nhandeapohara'ga rekoi Tupana'ga rekoi vyakotyve'ġa nderekovo. Okwahavuka pota ga onhimboahiva okote'varuhuve'ġa pe. Okwahavuka pota ga opopoakara ġa pe no. Ga

nonhimbaekwahivi ve okote'varuhuve'ğa ndehe – kiroki ға Tupana'ga monhimboahi ojive. A'ea ko hahyheteağwama ға pe. ²³ Okwahavuka pota ga gwuvihavuhuhetea nhande ve. Tupana'ga nhande porogwety. Igwete ga nhande mombyryvi togwereco ti ға jiruvihavuhuhetea ji pavëi javo. ²⁴ Nhande tuhë ga nhande mo'ë ғahã po ti jireheve'ğa javo. Judeus'ğa pe jate rüi ga ei. Judeus'ғarüive'ğa pe ga ei no ға mo'eamo ojive. Nahã ga nhande mo'emo'ëi judeus'ğa hugwi judeus'ғarüive'ğa hugwi no. ²⁵ Oséiasva'ea okwatija Tupana'ga nhi'ığa a'ea rehe hako. Nahã Tupana'ga ei:

“Kiroki ға aғwamo jireheve'ға rüi
– ға pe po ti ji ei aerë gwe nehë jireheve'ға,”
ei ga.

“Kiroki ға aғwamo nhiremiarõhara'ğa rüi
– ға pe po ti ji ei aerë gwe nehë nhiremi-
arõhara'ға,” ei ga.

²⁶ Oséiasva'ea okwatijara'ja Tupana'ga nhi'ığa mombe'gwovo. Nahã Tupana'ga ei:

“A'e ypy ji ға pe:
‘Pe ko jireheva'ea rüi’,” ei Tupana'ga.

“Perope ji a'e poa ға pe
– pevo jitehe po ti ji ei ға pe nehë:
‘Pe ko jira'yramo peko kiro.
A'ereki jihi ahe mongo jitekovo’,” ei Tu-
pana'ga ға pe.

Nahã Oséiasva'ea omombe'u Tupana'ga nhi'ığa ikwatija hako.

²⁷ Isaíasva'ea okwatija israelitas'ğa mombe'gwovo no. Nahã ahe ei hako:

“He'yjuhu po ti israelitas'ġa onhimongyavo nehē novīa.

Y'ytīġa hay'iuhuva'ea javijitehe po ti ġa ndetauhuro nehē novīa,” ei ahe.

“Emo ġanembyruera'ġa jate po ti ga nomomanoukari nehē,” ei Isaíasva'ea.

28 A'ereki Tupana'ga e'i: “‘Kotihī po ti ji epavi he'yjuhuve'ġa ndeaporoġita pe vyvakotyve'ġa ndeaporoġita pe nehē,’ ei ga,” ei ahe.

29 A'ea pe Isaíasva'ea e'i nhoġwenonde ikwatija no.

“Ymya Tupana'ga ipopoakaheteve'ga ahery'juhua mombapavukari cidade de Sodoma pe cidade de Gomorra pe no hako,” ei ahe.

“Po ga nombokupyri'i'i ahe nhaneremboypyro hamo,
a'ero po nhande papakatukatui ahe javijitehe no,” ei Isaíasva'ea hako.

Israelitas'ġa nonhimombyryvi reki

30 Nahā ji ei a'ero. Judeus'ġarūive'ġa nde'i ojohupe: “Marā po ti nhande nhimombyryvi nehē?” nde'i ġa. Tupana'ga reki omombyry ġa. A'ereki ġa ojiko ga rehe. 31 Israelitas'ġa ki a'e te nahā e'i tehe ojohupe: “Marā po ti nhande rekoi nhanenhimombyryva nehē?” ei ġa. “Nahā ti nhande xako. Tihendu katu ti nhanembo'ea, a'ero po ti Tupana'ga ei nhande ve nehē: ‘Pepyry hete pe’.” E'iteheuhu ko ġa. 32 A'ereki ġa e'i: “Nhande tuhē po ti xanhimombyry nehē.” Ga ndojikogi Cristo'ga rehe. Cristo'ga e'i ġa pe: “Pejiko ti ji rehe.” A'ero ġa nhimboahivi ga pe

ojikopotare'yima ġwaramo ga rehe. Itauhua ko ahe mbo'a ahe noġa ahe monhimboahiva. Ita javijitehe ko Cristo'ga judeus'ġa monhimboahivuhui ġa monhimonha'ngavo. ³³ Ikwatijara omombe'u Tupana'ga nhi'iġa Cristo'ga mombe'urame ita javijitehe ko ga javo. A'ereki ikwatijara e'i Tupana'ga nhi'iġa mombe'gwovo:

“ ‘Pehendu katu ti nhinhi'iġa.

Onga apohara'ga omondo ita inoġa.

A'ea reki ġa mbo'a ġa noġa ġa monhimboahiva ġa mbopoyjayjare'yima ġa mon-govo,' ei ga.

‘Na jitehe ji ga mondoi cidade de Sião pe ga noġa judeus'ġa pyteri pe.

Ita javijitehe ga ġa monhimboahivuhui ġa monhimonha'ngavo ġa mbopoyjayjare'yima,' ei ga.

‘Emo ojikogame ga rehe po ti ġa ndipoyjayjare'ymuhūi nehē,' ei ga,” e'i ikwatijara.

A'ereki ikwatijara omombe'u Tupana'ga nhi'iġa Cristo'ga mombe'urame ga ko ita javijitehe javo.

10

¹ Nhiirū, anhi'ī hete ji Tupana'ga pe jire'yja'ġa ndepyga judeus'ġa ndepyga tojiko ti ġa Cristo'ga rehe javo. A'ereki ji apota hete ġajikoga ga rehe.

² A'e ji ġa mombe'gwovo: Oko hete ġa Tupana'ga rehe xako ti garemimbotarimova'ea rupi javo novīa. Emo ġa ndokokwahavi reki garemimbotarimova'ea rupi. ³ Ga ndokoi Tupana'ga remimombyryva rupi. Igwete ġa etehei: “Xanhimombyry nhande,” ei ġa. “Xako nhande Moisésva'ea remimbo'eagwera rupi. A'ero po ti Tupana'ga ei

nhande ve: ‘Pepyry hete pe,’ e po ti ga nhande ve nehẽ,” e’i tehe ġa. A’ea ġa e’i tehe okoe’yma Tupana’ga remimombyryva rupi. ⁴ Cristo’ga jate ġwendu katu pa Moisésva’ea remimbo’eagwera. Nhande nihendukatupavi a’ea nhanenhimombyryve’yma. Nurã nhande jikogi Cristo’ga rehe Tupana’ga te’i pepyry pe javo nhande ve.

Ojiko pa po ġa Cristo’ga rehe hamo

⁵ Ymya Moisésva’ea ikwatijari ġa mombe’gwovo hako – kiroki ġa e’i: “Po nhande hendukatui Tupana’ga remimbo’ea, a’ero po ti nhande pyryvamo nehẽ.” Kiroki ġa e’i a’ea – ġa pe Moisésva’ea ei: “A’ea rendukatupava po ti ġa mombyryvi a’ero nehẽ,” ei Moisésva’ea.

⁶ Jara’ġa pe ki a’e te ahe e’i ikwatija ġa mombe’gwovo no – kiroki ġa e’i: “Nhande jikogame Tupana’ga rehe po ti ga nhande mombyryvi nehẽ.” Ga pe Moisésva’ea ei:

“Te’iyme ti ġa oyvyteri pe:

‘Tojiupi ti ġa yvagi pe’.”

Cristo’ga mbojyva pe jugwi Moisésva’ea ei te’iyme ti ġa a’ea javo. A’ereki Cristo’ga uripe raikwehe tamombyry ġa javo. ⁷ Igwete Moisésva’ea ei no:

“Te’iyme ti ġa no:

‘Toho po ti ġa omanove’ġa gwyri pe’.”

Cristo’ga mbogwerava pe jugwi Moisésva’ea ei te’iyme ti ġa a’ea javo. A’ereki Cristo’ga okweravipe reki omanoa hugwi raikwehe. ⁸ Moisésva’ea e’i a’ero:

“Pekwaha pe Tupana’ga nhi’iġa,” ei ahe.

“A’ereki nonhimimi pe me a.

Penhi’i pe a’ea rehe.

Pejapyaka pe a'ea rehe Tupana'ga nhi'iġa rehe," ei ahe ikwatija hako.

A'ea ore imombe'ui pe me no tapejiko ti ga rehe javo. ⁹ Penhimombe'u ti jara'ġa pe Jesus'ga ko jipojykaharete'ga javo, oro'e ore pe me. Perovia hete ti pejipy'a pe Jesus'ga kwerava Tupana'ga ombogwera ga gamanoa hugwi javo. Heroviaheterame a'ea po ti Tupana'ga pe mondoukari ojipyri yvagi pe aerē nehē. ¹⁰ A'ereki heroviaheterame nhandepy'a pe nhande xajiko Jesus'ga rehe. Nhande jikogame ga rehe ga ko jipojykaharete'ga javo, a'ero Tupana'ga ei nhande ve pepyry hete pe javo. A'ero po ti ga nhande mondoukari ojipyri nehē. ¹¹ Tupana'ga rembikwatijarukara e'i no:

“Kiroki ġa ojiko ga rehe

– ġa po ti ndipoyjayjare'ymuhūi nehē,” e'i.

¹² Yvyakotyve'ġa pe nhaporemo i'ei. A'ereki ġa ojo'ja hete Tupana'ga pe judeus'ġa judeus'ġarūive'ġa pavēi. A'ereki Jesus Cristo'ga ko judeus'ġa pojykaharete'ga. Ga jitehe ko judeus'ġarūive'ġa pojykaharete'ga no. Ga omomyry hete ġa pe nhaporemo ġa jikogame ga rehe ore poko javo. ¹³ A'ereki ikwatijara e'i no:

“Kiroki ġa ojiko nhandepojykaharete'ga rehe ore poko javo

– ġa mondouka po ti ga yvagi pe ojipyri nehē,” e'i.

¹⁴ Emo ojikoge'ymame ga rehe po ġa nde'i ore poko javo ga pe. Ganhi'iġa renduve'ymame po ġa ndojikogi ga rehe. Ga mombe'ue'ymame ġa pe po ġa nohenduvi ganhi'iġa. ¹⁵ Tupana'ga ġa mondoe'ymame ga mombe'uuka ġa pe po ġa nomombe'ui ga ġa pe a'ero. Emo Tupana'ga ġa

mondouka tuhẽ reki ga mombe'gwovouka ģa pe. Igwete ikwatijara e'i no:

“Pyry hete tuhẽ ģa ndurame imombe'gwovo pyryva'ea nhande ve,” e'i hako.

16 Emo imombe'urame ģa pe ģa nhaporemo rõi ģwendu katu Tupana'ga remimombe'upyryva. Nanongara pe Isaíasva'ea ei Tupana'ga pe hako:

“Ga nohendukatui reki ore imombe'urame ģa pe,” ei ahe opojkaharete'ga pe hako.

17 Nahã a'ero. Hendukaturame jate Cristo'ga mombe'ua nhande jikogi ga rehe.

18 “Oro israelitas'ģa, nohenduvi ģa pyryva'ea mombe'ua naerũ?” e'i po ģa ji ve. Gwendu tuhẽ reki ģa. A'ereki ikwatijara e'i:

“Yvyakotyve'ģa nhaporemo ģwendu ģanhi'iģa.

A'ereki ģagwyri pe nhaporemo ģa oho imombe'gwovo pyryva'ea,” e'i ikwatijara hako.

19 “Israelitas'ģa ndokwahavi naerũ?” e po ģa. Okwaha tuhẽ ģa. Moisésva'ea ypy omombe'u a'ea Tupana'ga nhi'iģa mombe'urame ikwatija hako. Tupana'ga e'i israelitas'ģa pe:

“Pe'ji tehe pe israelitas'ģarũive'ģa pe:

‘Ga ko Tupana'gareheve'ģa rõi.

Ga ndokwahavihu,’ pe'ji tehe pe israelitas'ģarũive'ģa pe,” ei Tupana'ga.

“Ga pe jitehe po ti ji imomyryvi nehẽ.

Nahã po ti ji pe monhimyrõi israelitas'ģarũive'ģa ndehe nehẽ.

Igwete po ti ji pe monhimboahivi nehẽ no,” ei Tupana'ga israelitas'ģa pe.

Moisésva'ea okwatija Tupana'ga nhi'iģa inoģa hako.

²⁰ Isaiásva'ea koji'i ndopojihuvi imombe'gwovo Tupana'ga nhi'iğa. Tupana'ga e'i israelitas'ğarũive'ğa mombe'gwovo:

“Ymya ға ndajikwahapotari.

Ağwamo ki a'e te ға ji kwahavi,” ei ga.

“Ymya ға nde'i: ‘Pemombe'u ti Tupana'ga ore ve.’

Ağwamo ki a'e te ji anhimboukwaha ға pe,” ei Tupana'ga israelitas'ğarũive'ğa mombe'gwovo.

Isaiásva'ea omombe'u a'ea Tupana'ga nhi'iğa ikwatija hako.

²¹ Emo ahe omombe'u israelitas'ğa no imombe'urame Tupana'ga nhi'iğa. Tupana'ga e'i hako:

“A'ea'e ji ға pe jipi novĩa:

‘Pejiko ti ji rehe’,” ei ga.

“Emo ға nanhirendupotari.

Ga noangarihu ojikoge'yma ji rehe,” ei Tupana'ga israelitas'ğa mombe'gwovo.

Isaiásva'ea okwatija a'ea Tupana'ga nhi'iğa hako.

11

Tupana'ga ndopohiri israelitas'ğa hugwi

¹ E'i po ға ji ve a'ero: “Tupana'ga opohi hete ojiheve'ğa hugwi israelitas'ğa hugwi naerũ ға jikopotare'ymame ga rehe?” e'i tehe po ға ji ve. Ga ndopohihetei reki ға hugwi, a'e ji. Jihi ko israelitaramo ako. Abraãova'ea ko nhiremboypya. Ji ko Benjamimva'ea rymyminoroko ako no. ² Tupana'ga ndopohiri tuhẽ ojiheve'ğa hugwi. Gahã ga jypya omo'emo'ẽ ojive.

Pekwaha tuhẽ pe Tupana'ga rembikwati-jarukara – kiroki omombe'u Eliasva'ea. A'ereki

Eliasva'ea e'i hete Tupana'ga pe israelitas'ga mombe'gwovo hako.

³ “Ojuka pa ġa nenhi'iġa mombe'uharava'ea,” ei ahe Tupana'ga pe.

“Omombo ġa ikwava'ēhava no

– perope ore orokwava'eġuka mbiara jukapyra nde ve jipi.

Ji tehe reki ako ndereheva'ero.

Kiro po ti ġa ji jukapotari nehē no,” ei ahe Tupana'ga pe hako.

⁴ Igwete Tupana'ga ei Eliasva'ea pe hako:

“Nde tehe rūi reki ereko,” ei ga.

“Sete milve'ga akwaimbae'ga ji areko jijiheva'ero. Ga nombohetei Baal ra'angava,” ei Tupana'ga ahe ve hako.

⁵ Na jitehe tuhē Tupana'ga judeus'ga nembyruera'ga nderekoi ojiheva'ero aġwamo. Tupana'ga omo'emo'ē ġa ojive. A'ereki ga omombyry pota ġa pe. ⁶ Ga ndekokaturo ġwaramo rūi Tupana'ga ġa mo'ēi. Gwemimombyrypotaro ġwaramo ga ġa mo'ēi ojive. A'ereki ga omombyry pota tehe ġa pe. Po ġa ndekokaturo ġwaramo ga ġa mo'ēi ojive hamo, a'ero po ga nomombyrytehei ġa pe hamo. Omombyry tehe tuhē reki ga ġa pe ġa mo'eamo ojive.

⁷ A'ero ji ei: Israelitas'ga opota omombyryva novia. Tupana'ga ki a'e te nomombyrypavi ġa. Gwemimo'ēhara'ga jate ga ġa mombyry. Jara'ga reki hendupotare'ymame Tupana'ga nhi'iġa ga nohendukatuuari ġa pe a'ero. ⁸ Ikwatijara e'i no: “Tupana'ga noangarukari ġandeaporogita tokwahavyme ti ġa javo.

Henduvame ganhi'iġa

ġa nohendukatui a'ero.

Aġwamo vehevi ġa ndokwahavihu,” e'i ikwatijara israelitas'ġa mombe'gwovo hako.

9 Tupana'ga ombuhuruka israelitas'ġa pe onhi'iġa pyryva'ea nahanahã ti ġa toko katu javo hako. A'ea rehe ġa ndoryndorytehero kiro ti nhande nhimombyryvi nehẽ javo tehe. Emo ganhi'iġa omombe'u reki ġandekote'varuhua ġa mbotegweteavo. Nurã Daviva'ea ikwatijari ġa mombe'gwovo hako.

“Tupana'ga nhi'iġa ti tombotegwete ġa,” ei ahe.

“Tombohahy ti ga ġa pe nehẽ

ġandekote'varuhuro ġwaramo,” ei ahe.

10 “Tokwahavyme tuhẽ ti ġa onhimombyryva ojikoge'yma Tupana'ga rehe,” ei ahe.

“Tipiro'ya'javyme ti ġa ġwembikwahave'yma hugwi,” ei Daviva'ea ikwatija hako.

11 Judeus'ġa ndojikopavi Cristo'ga rehe aġwamo a'ero. E'i tehe po ġa ji ve a'ero: “Ndojikogi ġa kiro Tupana'ga rehe toho ti ġa hahyva'ea ruvihava pype nehẽ naerũ?” e'i tehe po ġa. Ji nda'ei a'ea, a'e ji pe me. Judeus'ġa ndekote'varuhuro ġwaramo judeus'ġarũive'ġa jikogi ga rehe judeus'ġa ti tonhimyrõ ġa ndehe a'ero nehẽ. Judeus'ġa po ti e'i a'ero nehẽ: “Judeus'ġarũive'ġa jikogame Cristo'ga rehe Tupana'ga omombyry ġa pe. Xajiko pa ti Cristo'ga rehe no tomombyry ti ga nhande ve ġa javijitehe nehẽ no,” e po ti ġa nehẽ. 12 Judeus'ġa ndekote'varuhuro ġwaramo Tupana'ga omombyry hete jara'ġa pe. A'ereki judeus'ġa jikoge'yma ġwaramo Cristo'ga rehe Tupana'ga omombyry hete judeus'ġarũive'ġa pe. Po Tupana'ga imombyryvi judeus'ġarũive'ġa pe judeus'ġa jikoge'yma

ḡwaramo Cristo'ga rehe, koji'i tehe po ti Tupana'ga imombyryhetei ḡa pe nehẽ judeus'ḡa jikopava ḡwaramo Cristo'ga rehe nehẽ no.

Tupana'ga omombyry judeus'ḡarũive'ḡa pe

¹³ A'e ji kiro judeus'ḡarũive'ḡa pe. A'ereki Tupana'ga ji mongouka Jesus Cristo'ga moirũharamo. A'ero Cristo'ga ei ji ve: “Eho ti ji mombe'gwovo judeus'ḡarũive'ḡa pe,” ei ga. Pyry hete ji ve a'ero ji ga mombe'ui pe me.

¹⁴ Tamonhimyrõ po ti ji pe ndehe jire'yja'ḡa judeus'ḡa. A'ero po ti jararamo ḡa jikogi Cristo'ga rehe nehẽ no. ¹⁵ Opohirame judeus'ḡa hugwi Tupana'ga jirekokatuukari judeus'ḡarũive'ḡa pe. Aerẽ Tupana'ga jirekokatuukarirẽ judeus'ḡa pe po ti kaitu pyryheteramo vyakotyve'ḡa pe nhaporemo nehẽ!

¹⁶ Pão japorame nahã judeus'ḡa ndekoi jipi. Ga ḡweno'ẽ ypy xunhiva'ea hu'uma hugwi Tupana'ga apoa javõ jupe. O'erame a'ea jypyva'ea pe po jarava'ea hu'uma nhaporemo Tupana'ga apoa no. Oro yva no. Po ḡa ei Tupana'ga apoa yvapoa pe, a'ero po hakã Tupana apoa no. Na jitehe Tupana'ga ei jireheve'ḡa judeus'ḡa nemboypya pe hako. Po ga ei jireheve'ḡa ahe ve, a'ero po ti ah-erymymino'ḡa ndekoi Tupana'gareheva'ero nehẽ no judeus'ḡa.

¹⁷ Tamombe'u katu ti kiro pe me a'ero ojo'java'ea. Gwereco oliveira aheremityma. Gwereco irũa no yva ka'gwyriveva'ea aheremityma rũi. Aheremityma rakã ite'varuhurame nhande ndipotari a'ea hakãvondoga yva hugwi. A'ero po nhande heruri ka'gwyriveva'ea rakã imondovo

imbojoapya imohina nhakāvondogipyra rehe a'ea toko hakāte'varuhuva'ea py'rovo javo. A'ero pyry ka'gwyripeva'ea rakā pe oliveira rapoa rerekovo ġwaramo. Judeus'ġa nemboypya ko oliveira rapoa javijitehe. Aherymymino'ġa judeus'ġa ko oliveira rakā ja. Kiroki ġa ndojikogi Tupana'ga rehe – ga ndopotari ġa opohia ġa hugwi. Pehe reki judeus'ġarūiva'ero pe ka'gwyripeva'ea rakā ja. Pe jikogame ga rehe Tupana'ga pe mongoi ojiheva'ero judeus'ġa py'rovouka. A'ero pyry hete pe me. Ymya Tupana'ga imombyryvi judeus'ġa nemboypya pe hako. Ahe ja pe ndekoro ġwaramo ga imombyryvi jitehe pe me no. A'ereki pe ahe javijitehe pejiko Tupana'ga rehe a.

¹⁸ Judeus'ġa jikoge'ymame ga rehe Tupana'ga pohiri ġa hugwi. Emo judeus'ġarūiva'ero tapen-himboheteuhui ti a'ea rehe. Tape'jiuhui ti: “Ga hohe'i tehe ko ore pyryvamo. Nurā Tupana'ga opohi ġa hugwi imombyryva ore ve.” Tape'jiuhui ti a'ea. A'ereki judeus'ġa nemboypya rehe Tupana'ga omombyry pe me. Ndia'ei nhande: Hakā rehe ko pyry yva rapoa pe, ndia'ei nhande. A'ereki yva rapoa rehe ko pyry hakā pe. Na jitehe judeus'ġa nemboypya rehe ko pyry pe me. A'ereki Tupana'ga omombyry pe me pe ġanemboypya javijitehero ġwaramo. A'ereki ahe ypy gwereko Tupana'ga nhi'ġa imombe'gwovo pe me. Tape'ea'javuhui ti a'ero: “Ore rehe Tupana'ga omombyry judeus'ġa pe.”

¹⁹ Pe'ji po pe ji ve a'ero: “Oliveira nhande tihakāvondo ka'gwyripeva'ea rakā toko ipy'rovo javo. Na jitehe judeus'ġa hugwi Tupana'ga pohiri judeus'ġarūive'ġa toko ġa py'rovo javo,” pe'ji po

pe. “Ore judeus'garũiva'ero orepyry hete ġa hohe a'ero,” pe'ji tehe po pe ji ve. ²⁰⁻²¹ Ndapekwahavihĩ. Tupana'ga opohi tuhẽ ġa hugwi ġa jikoge'ymame ga rehe. A'ero pejikoga ġwaramo ga rehe ga pe mongoi ojiheva'ero. Tapenhimbohetetehei reki a'ea rehe. Nhande tihakãvondo oliveira hugwi hakã ite'varuhurame. Na jitehe Tupana'ga pohiri judeus'ġa hugwi ojiheve'ġa hugwi ġa te'varuhurame ġa jikoge'ymame ojihe. Opohi ga ġa hugwi. A'ero kaitu po ti ga pohiri pe hugwi no pe jikoge'yma'javame ga rehe nehẽ. Pekihyji ti gapohira hugwi a'ero. Tapejikoge'ymuhũi ti ga rehe a'ero.

²² Pehepia pe Tupana'ga reaporoġita. Ga pyry hete. Emo ga ombohahy ġa pe ġa jikoge'ymame ojihe. Pe me reki ga pyry pe ndekoro ġwaramo garemimombyryva rupi jipi. Ahaname po ti ga pohiri pe hugwi nehẽ no. ²³ Judeus'ġa jikoge'ybigame po ti Tupana'ga ġa mongoa'javi ojiheva'ero imombyryva'java ġa pe nehẽ no. A'ereki a'ea nonhimimi Tupana'ga pe.

²⁴ Nahã a'ero. Nhande tihakãvondo ka'gwyripeva'ea hugwi hakã mondovo imbojoapya ojipea rehe oliveira rehe. A'ero ko pyry ka'gwyripeva'ea rakã pe. Judeus'garũiva'ero ko pe ka'gwyripeva'ea rakã ja. Pejikogame Tupana'ga rehe pyry pe me a'ero. Ymya pe ndapejikogi ga rehe judeus'garũiva'ero ġwaramo. Aġwamo reki pyry pe me pejikoga ġwaramo ga rehe judeus'ġa nemboypya javijitehe. A'ero Tupana'ga imombyryvi pe me. Po pe me ga imombyryvi koji'i tehe po ti ga imombyryvi judeus'ġa pe nehẽ ġa jikogame ga

rehe nehẽ. A'ereki judeus'ga ko oliveira rakã ja. Po hakãvondogirẽ oliveira hugwi nhande imondopotara'javi akoja imbojoapypota oliveira rehe jitehe a'ea ko nonhimimi. A'ereki oliveira rakã tuhẽ nhande timondoa'ja oliveira rehe. Na jitehe judeus'ga jikogame Tupana'ga rehe po ti nonhimimi tuhẽ ga pe ga ga ga mongoa'javame ojiheva'ero imombyryva'javame ga pe nehẽ.

Tupana'ga omombyry ga pe nhaporemõ

²⁵ Nhiirũ, tamombe'u mbatera pe me kiro tapekwaha ti javo. Ymya ko nhande ndikwahavi nanongara. Aḡwamo reki Tupana'ga ikwahavukari nhande ve. Tamombe'u a'ea kiro pe me tape'ea'javyme ti: “Tupana'ga po ti nomombyryva'javi israelitas'ga pe nehẽ. Nhande ve jate ga omombyry kiro.” Tapenhimbohetei a'ea javo tehe nehẽ. Nahã ti ji imombe'ui pe me a'ero. He'yjuhu ko ga kiro novĩa – kiroki ga noangarihu ojikopotare'yma Cristo'ga rehe novĩa. Judeus'garũive'ga ki a'e te ojikojiko Cristo'ga rehe kiro. Ogwryri pe nhaporemõ po ti ga ojiko na'ẽ ga rehe nehẽ. ²⁶ Nahã po ti israelitas'ga jikojikogi Cristo'ga rehe nehẽ no. A'ero po ti Tupana'ga ga mongopavi ojiheva'ero nehẽ. Ikwatijara Tupana'ga mombe'uhava e'i no:

“Nhanembopiro'yhara'ga po ti uhu nehẽ.

Judeus'ga cidade hugwi Siãõ hugwi po ti ga ruri nehẽ,” e'i.

“A'ero po ti ga imombori Jacóva'ea rymymino'ga ndekote'varuhua judeus'ga ndekote'varuhua ga hugwi nehẽ,” e'i ikwatijara.

²⁷ Igwete i'ei Tupana'ga nhi'iġa mombe'gwovo:
 “Imomborame ġandekote'varuhua ġa hugwi po ti
 ji rekoi ji'ea rupi katu nehĕ,” e'i ikwatijara
 Tupana'ga nhi'iġa mombe'gwovo.

²⁸ Judeus'ġa ndogweroviari aġwamo Tupana'ga
 remimombe'ua Cristo'ga mombe'ua. Nurã
 Tupana'ga nhimonha'ngai ġa ndehe tambojiko
 ti judeus'ġarũive'ġa jijihe a'ero javo. A'ea ko
 pyry reki pe me a'ero. Emo Tupana'ga oko hete
 judeus'ġa ndehe no. A'ereki ymya ga omo'emo'ẽ
 ġanemboypya ojive hako. “Pe po ti jireheva'ero
 nehĕ,” ei ga ahe ve hako. ²⁹ “Opomo'ẽ ji jijive.
 Tamombyry ti ji pe me nehĕ,” ei Tupana'ga hako.
 O'erame a'ea ga ndogwerojijyi gweaporoġita.
 Omo'ẽ tuhĕ ga ġa ojive a'ero. Omombyry tuhĕ ga
 ġa pe no. ³⁰ Ymya pe napehendukatui Tupana'ga
 nhi'iġa judeus'ġarũiva'ero. Emo Tupana'ga pe
 porogwety aġwamo judeus'ġa hendukatue'yma
 ġwaramo. ³¹ Na jitehe judeus'ġa nohendukatui
 Tupana'ga nhi'iġa aġwamo. Emo po ti Tupana'ga
 ġa porogwety nehĕ no pe porogwetyga ġwaramo.
³² Yvyakotyve'ġa ndekote'varuhupava ġwaramo
 Tupana'ga nohenduvukari ġa pe onhi'ġa
 taporogwety ti ji ġa nhaporemonehĕ javo.

Timbohete ti Tupana'ga

³³ Tupana'ga pyry hete tuhĕ imbuhua pyryva'ea
 nhande ve.

Heaporoġita katu hete ga mbatera rehe.

Okwaha pa hete tuhĕ ga.

Nhande ndikwahavi tuhĕ Tupana'ga reaporoġita.

“Onhimi hete nhande ve,” xa'e nhande jupe.

³⁴ Tupana'ga mombe'uhava e'i no:

“Ndikwahahavi Tupana'ga reaporogita,” e'i.

“Nimoġitahavi ga
nahanahã po nde rekoi hamo jave'yma ga pe,”
e'i.

³⁵ “Nimondohavi ga pe
tokwepy ti ga javo,” e'i ikwatijara.

³⁶ A'ereki Tupana'ga oapo pa mbatera.

Ga gwereko katu pa mbatera no.

Gwerekko ga mbatera
tanhimbohete ti nhirembiapoa nhaporemo
javo.

Timbohete ti Tupana'ga avuirama a'ero. Amém.

12

Penhikwava'ẽ ti Tupana'ga pe pejikokatuavo

¹ Nhiirũ, Tupana'ga nhande porogwety hete. Nurã ji ehetei pe me: Nahã po pe ndekoi a'ero hamo. Penhikwava'ẽ hete ti Tupana'ga pe pejikokatuavo. A'ero po ti ga nhimohẽhetei pe ndehe nehẽ. Nahã po pe Tupana'ga mbohetei gareheva'ero hamo penhikwava'eġa ga pe pejikokatuavo hamo. ² Tapembopogwei ti ġa – kiroki ġa oko Tupana'ga remimbotare'yma rehe. Pe'ji ti Tupana'ga pe: “Ore mboheaporogitapyahue'ymi ti,” pe'ji ti ga pe. Pendeaporogitapyahurame po ti pe ikwahavi pejikovo Tupana'ga remimbotarimova'ea rehe. Gareimimbotarimova'ea ko nahã: kiroki pyry hete, kiroki a'ea rehe Tupana'ga onhimohẽ, kiroki ndogwerekoi a'ea hoheva'ea pyryvamo – a'ea ko Tupana'ga remimbotarimova'ea.

³ Tupana'ga omombyry ji ve onhimoirũuka. Nurã ji ei pe me nhaporemõ: Tapenhimboheteuhui ti. Pe napenani ti pejeaporõgita katu pejapyakakatuavo pejihe Tupana'ga pe mbojikoga gwaramo ojihe.

⁴ Tamombe'u ti kiro pe me jira'oa tapekwaha ti ojo'java'ea. Jira'oa ko ojipeji. He'yi reki jira'oareheva'ea onhimongyavo jijurua, jireakwara, jipoa no. Ojoatyatyvi reki jira'oareheva'ea ikarakatuhava. Jiapyakwara pyvõ ji ahendu. Jijurua pyvõ ji nahenduvi. A'ea pyvõ ji nhi'igi. Jipoa pyvõ ji ipyhygi. Jira'oa ojipejiva'ea reki. Emo gwereko paravuhu jira'oareheva'ea. Ojoatyatyvi ikarakatuhava a'ero.

⁵ Na jitehe jira'oareheva'ea'java'ero ko nhande nhimongyi Cristo'gareheva'ero nhandekovo. Emo nhande nhaporemõ ko jira'oa'java'ero ojipejiva'ea'java'ero nhande jikoty'aro gwaramo Cristo'ga pavẽi. A'ero nhande nhaporemõ nhande nhomoiruamo.

⁶ Ojoatyatyvi reki nhandekarakatuhava. A'reki ojoatyviva'ea Tupana'ga ombuhuruka nhande ve nhandekarakatuhava ga imombyryvame nhande ve.

Po Tupana'ga nhande mbokarakatuuka imombe'gwovouka onhi'iga, timombe'u hete po ti nhande hamo ga nhande mbojikogame ojihe hamo. ⁷ Po Tupana'ga nhande mbokarakatuuka ojive'ga pokogauka, tipoko po ti nhande ga a'ero hamo. Po Tupana'ga nhande mbokarakatuuka ga mbo'eavouka, timbo'e po ti nhande ga Tupana'ga mombe'ua rehe a'ero hamo.

⁸ Po Tupana'ga nhande mbokarakatuuka ga

mbohoryvuka, timbohory po ti nhande ġa a'ero hamo. Po Tupana'ga nhande mbokarakatuuka imoma'eamo mbatera ojipe'ġa pe, tima'eġatu po ti nhande ġa pe a'ero hamo tipoko ti ġa javo. Po Tupana'ga nhande mbokarakatuuka nhande mongouvouka ġanduvihavamo, timondomondo katu po ti nhande ġa a'ero hamo. Po Tupana'ga nhande mbokarakatuuka ġa porogwetygauka, tiporogwety po ti nhande ġa nhanderoryroryvamo a'ero hamo.

⁹ Pe'ara tehe r̄i toar̄o ġa. Pear̄o hete tuh̄e ti ġa. Tapekoi ti aherekote'varuhua rehe. Ahepyryva rehe ti peko. ¹⁰ Penhoar̄ar̄o hete ti a'ero. A'ereki pe penhomoir̄ir̄i Cristo'gareheva'ero ġwaramo. Penhombohete ti nde ko ji hohe javo ojohupe. ¹¹ Pejirokwa ti mbatera rehe pejivevugwee'yma. Penhimbatepota ti pepy'a pe. A'ereki nhandepojykaharete'ga remimbotarimova'ea rehe pe peko. ¹² Peho po ti pe pejikovo Tupana'ga pyri avuirama neh̄e. A'ea mboha'uva ġwaramo ti pejoryjory. Penhimomirana ti ġa imbohahyrame pe me. Penhi'iġe'ymi ti Tupana'ga pe. ¹³ Pema'ema'ẽ ti penhimbatera Cristo'gareheve'ġa pe ġa herekoe'ymame. Cristo'gareheve'ġa nduġandurame pejipyteri pe pembuhuruka ti ġa penhonga pe ġipi ġa nderekokatuavo.

¹⁴ Pear̄e'ỹve'ġa imbohahyrame pe me penhi'ĩ ti Tupana'ga pe tomombyry ti ga ġa pe javo. Na tuh̄e ti pemombyryvuka ġa pe ġa imbohahyrame pe me. Tape'euhui ti Tupana'ga pe tombote'varuhu ti ga ġa pe javo. Tape'euhui ti a'ea ga pe ġa ndehe. ¹⁵ Ojipe'ġa ndoryndoryvame ti pejoryjory

ġa pavēi. Ga jehe'orame ti ġa pavēi pejehe'o no. ¹⁶ Peko ti pejegwehegwehe. Pejihe jate rūi ti peko. Okoteheve'ġa ndehe ti peko ġa pokoga. Tape'euhui ti: “Akwaha pa ji mbatera.” A'ea ti tape'euhui pejive.

¹⁷ Ojipe'ga imbote'varuhurame pe me tapembote'varuhui ti ga pe pejipyge'yma ga rehe. Ojipe'ġa epavame: “Nahanahā aherekokatua”, nahā ti peko katu a'ero. ¹⁸ Pejirokwa hete ti ojipe'ġa nderekokatupava. ¹⁹ Nhiirū, tapejipygi ti ojipe'ġa ndehe. Na ti Tupana'ga pe ndepygi ġa ndehe nehē imbohahyavo ġa pe nehē. A'ereki ikwatijara e'i Tupana'ga nhi'iġa mombe'gwovo.

“Jihi po ti ġa ndepy ġa ndehe nehē

– kiroki ġa ombohahy ojipe'ġa pe,” ei ga.

“Jihi po ti ambohahyuka ġa pe a'ero nehē,” ei nhandepojkaharete'ga, ei ikwatijara.

²⁰ Nahā ti peko a'ero ikwatijara hendukatuavo. A'ereki ikwatijara e'i:

“Po ty'ara pearōe'ŷve'ġa jukai

pemondo ti mbatera ġa pe to'u ti ġa javo.

Po ġa ygweiramo

pemondo ti yhya ġa pe toy'u ġa.

Pe ġa nderekokaturame

po ti ġa ndipoyjayjari okote'varuhuagwera rehe nehē,” e'i ikwatijara hako.

²¹ Ga ndekote'varuhurame pe me tapekote'varuhui ti ġa pe pejipyge'yma ġa ndehe. Peko katu ti ġa pe a'ero ġandekote'varuhua hugwi ġa mbopohiruka.

13

Pehendu katu ti penduvihava'ġa

¹ Pe me nħaporemu ġi ei: Pehendu katu ti penduvihava'ġa. A'ereki Tupana'ġa omongo ġa penduvihavamu. Po Tupana'ġa nomongoi nħanderuvihava'ġa nħande ve, a'ero po nianderuvihavi a'ero ħamo.

² Penduvihava'ġa nendukatue'ymame pe napehendukatui Tupana'ġa nhi'iġa a'ero. A'ereki gaha omongo ġa penduvihavamu. Penduvihava'ġa nendukatue'ymame po ti pe ikwahavi hahya nehē. ³ Pe ndekokaturame pe ndapekyhyji penduvihava'ġa ħugwi. Emo pe ndekote'varuhurame pe pekyhyji ġa ħugwi a'ero. Pekyhyjipotare'ymame penduvihava'ġa ħugwi peko katu tuhē ti. A'ero po ti ġa pe mboħetei nehē.

⁴ A'ereki Tupana'ġa omongo ġa pe pokogauka. Emo pe ndekote'varuhurame pekyhyji ti ġa ħugwi a'ero. A'ereki ġa okwaha imbohahyavo aħe ve. A'ereki Tupana'ġa omongo ġa tombohahy ti ġa okote'varuhuve'ġa pe javo. ⁵ Nurā ti peħendu katu penduvihava'ġa a'ero tombohahyukaryme ti Tupana'ġa nħande ve javo. Pe pekwaha pejiyvyteri pe no. "Po aħe ġwendu katu ġa ħamo," pe'e tuhē pe pejiyvyteri pe. Nurā ti peħendu katu penduvihava'ġa.

⁶ Na ġiteħe po pe imondoi itambere'ia ġa pe ħamo ġa imono'oġukarame. A'ereki Tupana'ġa ġa mondouka pe pyri ġa mboporavykyavo toħepia katu ti ġa ġa javo. ⁷ Nurā ti pemondo katu itambere'ia ġa pe ġa imono'oġukarame. Pemondo ti pejeaporoġita imohina penduvihava'ġa ndeħe.

Pejogwerekō katu ti

⁸ Nahã po pe peko hamo: Pemondo pa ti ikwepykava ojipe'ġa pe te'iyme ti ġa pe me a'ero: “Napembuhurihu pe ore ve.” Nahã po pe peko hamo no: Peko katu hete ti pejogwehe pejogwerekokatuavo avuirama. Kiroki ġa oko ojipe'ġa ndehe – ġa ko ġwendu katu Moisésva'ea remimbo'eagwera. ⁹ A'ereki aheremimbo'eagwera e'i:

“Taperekoi ti ojipe'ġa nembireko'ġa.

Tapejukai ti ojipe'ġa,” e'i.

“Tapemimuhūi ti ojipe'ġa mbatera.

Tapepotarahivuhui ti ojipe'ġa mbatera,” e'i aheremimbo'eagwera.

Aheremimbo'eagwera nhaporemo reki e'i:

“Erenhiarõ hete nde.

Na jitehe ti earõ hete ejikotyve'ġa,” e'i aheremimbo'eagwera ikwatijara.

¹⁰ A'ereki ġa ndehe nhande rekorame nhande nimbote'varuhui ġa pe. Nahã reki nhande hendukatupavi aheremimbo'eagwera a'ero nhande rekorame ġa ndehe.

¹¹ Pejirokwa ti a'ea rehe Jesus Cristo'ga jivyhava imboha'uva ġwaramo. A'ereki aġwamo ira'agwe hĩ gajivyhava. Ymya nhandejikogypyrame Cristo'ga rehe nhande ei: “Kotihĩ po ti Jesus'ga jivyri nehẽ.” Aġwamo kaitu ira'agwe gajivyhava. Pejirokwa tuhẽ ti a'ero. Ojivyrame po ti ga nhande rerohei yvagi pe nehẽ.

¹² Tamombe'u ti ojo'java'ea pe me a'ero. Ypytunahiva ko ite'varuhu nhande ve. Ypytuna javijitehe aġwamova'ea ko ite'varuhu. Ko'ema reki ikatu nhande ve. Ko'ema javijitehe po ti

ikaturamo aerēva'ea nehē. Cristo'ga jivyrirē po ti ikatuheteramo nehē. Momina ġwerī kiro aġwamova'ea ypytuna'java'ea nhande hugwi. Nurā ti xako te'varuhu pi a'ero. Ko'eġwerīa ja ko Cristo'ga ojivy ġwerī. Nurā ti xako katu ga'java'ero. ¹³ Kojahua rupi ahe oko katu tohepia ti ġa jirekokatua javo. Kojahuarupive'ġa javijitehe ti xako katu no. Tape'upe'ui ti ahemboheagwryryva'ea kaġwitiga pejeagwryryve'ymamo. Taperekoi ti ojipe'ġa nembireko'ġa. Peakwaha ti. Tapejogwayvaruhui ti. Tapenhimyrōi ti ojipe'ġa ndehe. ¹⁴ Penhimongo ti Jesus Cristo'ga ja ga pavēi pejikovo. Tapembopogwei ti pejeaporogitate'varuhua rehe penhimimbotarimova'ea rehe.

14

Tape'ete'varuhui ti penhiirū'ġa pe

¹ Kiroki ġa ndokwahakatui ve Cristo'ga nhi'ġa ojikogame ga rehe – peko ti ġa ndehe ġa mbuhuruka pejipyteri pe. Emo tapenhi'ġayvari ti ġa. ² A'ereki jara'ġa e'i: “Pury Tupana'ga pe ahe i'upavame mbatera.” Jara'ġa ki a'e te – kiroki ġa ndokwahakatui ve Cristo'ga nhi'ġa – ġahā e'i: “Ndapyryvi Tupana'ga pe ahe i'uuhui mbiara.” ³ Kiroki ġa o'u pa mbatera – togwerekomemuayme ti ġa jara'ġa ġa mbiara ue'ymame. Mbiara ue'ŷve'ġa na jitehe te'iuhuyme ti jara'ġa pe pe'u paravuhu pe mbatera javo. A'ereki Tupana'ga e'i mbatera upave'ġa pe: “Ga ko jireheve'ġa.” ⁴ Tape'ei ti ġa pe: “Peko te'varuhu pe.” A'ereki ġa pendeheve'ġa rūi. Ganduvihava'ga

po ti e'i ġa pe. Ga ndekokaturame po ti ga ei pepyry pe javo. Ga ndekote'varuhurame po ti ga ei peko te'varuhu pe javo. Tupana'ga po ti e'i tuhē ojiheve'ġa pe: “Peko katu pe.” A'ereki nhandepojoykaharete'ga ġa mongo katu ġa nderekovo.

⁵ Jara'ġa e'i: “Kiroġwe ko dia huvihavuhua ojipea hohe,” ei ġa. Jara'ġa ki a'e te e'i: “Na rūi. Ndojoavyavyi a,” ei ġa. Nahā ji ei pe me a'ero. Pehe po pekwaha hete pejiyvyteri pe hamo. ⁶ Kiroki ġa e'i diaruvihavuhua pe – ġa e'i: “A'ea rupi timbohete Tupana'ga.” Kiroki ġa o'u mbiara jipi – ġa o'u timbohete ti Tupana'ga javo no. A'ereki ġa e'i Tupana'ga pe: “Ndepyry hete nde imbuhuruka mbiara ore ve.” Kiroki ġa ndo'ui mbiara – ġa ndo'ui a'ea timbohete Tupana'ga javo. Ojipea i'urame ġa ei Tupana'ga pe a'ero: “Ndepyry hete nde imbuhuruka ore ve.” ⁷ Nhanemanoe'ymame nhande ndia'ei: Xako ti nhande nhaneremimbotarimova'ea rehe. Nhanemanorame na jitehe nhande ndia'ei a'ea. ⁸ Nhanemanoe'ymame nhande ei: Xako ti nhandepojoykaharete'ga remimbotarimova'ea rehe. Nhanemanorame a'ea jitehe nhande ei. Nhande ko nhandepojoykaharete'gareheva'ea a'ero nhanemanoe'ymame nhanemanorame no. ⁹ A'ereki Cristo'ga okwera omanoa hugwi tako ti ji ġapojoykaharetero javo omanoe'ÿve'ġa pojoykaharetero omanove'ġa pojoykaharetero no.

¹⁰ Oro pe mbiara ue'ÿva'ero, maraname pe eu-hui penhirū'ġa pe Tupana'gareheve'ġa pe peko te'varuhu pe javo? Oro pe no mbatera upava'ero, maraname pe penhiirū'ġa nderekomemui naerū?

A'ereki Tupana'ga jate okwaha jawo a'ea pe. Nhande ve nhaporemō po ti ga e'ie'i nhanderea-poroġita pe nehē. ¹¹ A'ereki ikwatijara e'i:

“Tupana'ga e'i:

‘Ga naġanani po ti ji mbohetei nehē
nde pyry hete nde jawo.

E'i pa po ti ġa ji ve nehē

nde ko Tupanetero jawo ji ve nehē,’ ei ga.

‘A'iti tuhē, a'e ji pe me,’ ei Tupana'ga,” e'i ikwatijara.

¹² Nhande nhaporemō po ti imombe'ui nhandereaporoġita Tupana'ga pe a'ero nehē.

Tapembote'varuhui penhiirū'ġa

¹³ Tape'jia'javuhui ti ojuhupeupe peko te'varuhu pe jawo. Nahā po pe'ji hamo: “Xakote'varuhuyme ti timbote'varuhuyme nhaneirū'ġa nehē,” pe'ji po pe hamo. ¹⁴ Mbatara nhaporemō pyry reki. Pyry nhande i'ui mbiara a'ero. A'ea tuhē Jesus'ga okwahavuka hete ji ve okovo ji pavēi. Po ojipe'ġa japyakai mbiara rehe ite'varuhu ahe i'ui jawo novīa, a'ero po ġa pe ite'varuhu tuhē ġa i'urame. ¹⁵ Po ti ġa hepiagi pe i'urame ġwia, a'ero po ti ġapy'a rekotehei pe ndehe nehē. Po ti pe ġapy'a mongotehei i'gwovo ġwaramo, a'ero po ti pe ndaperekokatui ġa okoe'yma ġa ndehe. Tapembote'varuhui ti nanongara'ġa a'ero mbiara gwove'ỹ ga pyri. A'ereki Cristo'ga omano ġa ndepyga. ¹⁶ Pe'ji po pe pejohupe: “Nahanahā xako. A'ereki a'ea ko pyry nhande ve,” pe'ji po pe novīa. Emo ojipe'ġa erame ite'varuhu nanongara pe, a'ea rehe ti tapekoi a'ero te'ite'varuhuyme ti ġa jawo.

¹⁷ Tupana'gareheva'ero nhande ndia'ei: “Gwiḡwia ti ti'uyme. Gwia ti ti'u.” Ndia'ei ko nhande nanongara pe. “Xako katu ti. Xajogwereco katu ti no,” xa'e nhande. “Tianderoryrory ti. A'ereki Tupana'ga ra'uva nhande mbohory jipi,” xa'e nhande. ¹⁸ Nahã nhande rekorame Cristo'ga remimbotarimova'ea rehe Tupana'ga nhimohemi nhande rehe. Ojipe'ḡa e'i nhande ve no: “Pepyry hete pe pejikokatuavo.”

¹⁹ Nurã ti xajirokwa nhandejogwerekokatuavo nhanenhombojikoheteavo Cristo'ga rehe nehẽ. ²⁰ Pyry nhande i'upavi mbatera novĩa. Emo ite'varuhu nhande mbatera ui ḡa pyri – kiroki ḡa e'i: “Ite'varuhu ahe i'urame ḡwihã.” I'urame po nhande ḡa mbote'varuhui a'ero. Tapem-bote'varuhui ti nanongara'ḡa Tupana'gareheve'ḡa a'ero ḡwia ue'yma ḡa pyri. ²¹ Kiro pyry nhande ndi'ui mbiara nanongara'ḡa pyri a'ero. Pyry nhande ndi'ui vinho ḡa pyri ḡa erame ite'varuhu jupe. Ojipea pe ḡa erame ite'varuhu jupe no pyry nhande pohiri jugwi nhande rekorame ḡa pyri timbote'varuhuyme ti nhaneirũ'ḡa javo.

²² Penembiroviara ti tapemombe'uuhui ojipe'ḡa pe a'ero. Pekwaha ti a'ea Tupana'ga pavẽi jate. Pe'ji po pe: “Pyry po ti ji rekoĩ nahanahã nehẽ,” pe'ji po pe. Nahã pejikorame po pe ndoryvamo a'ero peji'ee'ymame pejiyvyteri pe nehẽ: “Ndapyryvi reki nahã ji rekorame.” ²³ Po ḡa e'i: “Mara'ngu po pyryvamo ji mbiara i'ui?” Nanongara'ḡa i'urame Tupana'ga e'i ite'varuhu ḡa pe. A'ereki ḡa nde'i: “Ajiko ji Jesus'ga rehe. Nurã ko pyry ji i'ui.” A'ea ḡa nde'i. Oko te'varuhu

reki ġa a'ero o'ee'ymame: “Pyry ji rekoi nahã Cristo'gareheva'ero.”

15

Timbohory ti ojipe'ġa

¹ Nhandejikokaturame Cristo'ga rehe tipoko po nhande jara'ġa hamo – kiroki ġa ndokwahakatui ve ojikoga Cristo'ga rehe. Xakoyme ti nhande nhanderemimbotarimova'ea rehe jate nhanden-himbohoryva. ² Nhandeirũ'ġa po nhande ġa mbohory hamo tapyry ti ġa pe javo. A'ero po ti ġa jikokatui Cristo'ga rehe nehẽ no. ³ A'ereki Cristo'ga vehevi nonhimbohoryvi no. Ikwatijara omombe'u Cristo'ga ga nhi'igame Tupana'ga pe. “‘Ga ete'varuhurame nde ve ġandekote'varuhua ji kwai,' ei ga,” e'i ikwatijara. ⁴ Tupana'ga okwatijarukaruka ahe ve hako penembikwatijara nhaporemo ti tombo'embo'e aerẽve'ġa javo hako. Aherembikwatijara nhande mbo'embo'e a'ero nhande monhimomiranama. A'ea nhande mbo'e nhande mbohoryva no. A'ero nhande ei: A'iti tuhẽ po ti pyryvamo nhande ve nehẽ.

⁵ Tupana'ga tuhẽ nhande monhimomirana jipi. Gaha nhande mbohory no. Tombojo'jajo'ja ti ga pendeaporoġita a'ero pe mbojogwerekokatuavo Jesus Cristo'ga rupi pe horame. ⁶ Pejikoty'aro ġwaramo po ti pe Tupana'ga mbohetei a'ero nehẽ nhandepojkaharete'ga ruva'ga Jesus Cristo'ga ruva'ga.

Judeus'garũive'ġa ombohete Tupana'ga

⁷ Peko hete ti ojogwehe. A'ereki Cristo'ga oko hete pe ndehe. Pe ndekorame ojogwehe po ti

ojipe'ga ei nehē: “Tupana'ga ko pyry hete. A'ereki gareheve'ga oko hete ojogwehe,” e po ti ga Tupana'ga mboheteavo nehē. ⁸ Kiro ji ei pe me: Cristo'ga uhu yvya koty imombyryva judeus'ga pe raikwehe. A'ereki Tupana'ga e'i judeus'ga namonhava'ea pe hako: “Tamondo ti Cristo'ga pe pyri tomombyry ti ga pe me javo,” ei Tupana'ga hako. Nurã Cristo'ga ruri a'ero tanhi'ipo'ru ti Tupana'ga javo. Igwete ga ei: “A'ero po ti ga ei nehē: ‘Tupana'ga nopiriani gwembi'ea jipi,’ e po ti ga nehē,” ei Cristo'ga raikwehe. ⁹ Cristo'ga uhu imombyryva judeus'ga pe judeus'garũive'ga ti tombohete Tupana'ga javo no. “Tombohete ti ga ga oporogwetyga rehe,” ei ga. Aherembikwatijara e'i no. A'ereki omombe'u Cristo'ga nhi'iga Tupana'ga pe hako.

“Judeus'garũive'ga pyteri pe po ti ji ei nehē
nde pyry hete nde javo.

Orombohete po ti ji nhinhimby'yita nde ve
nehē,” e'i ikwatijara Cristo'ga nhi'iga
mombe'gwovo hako.

¹⁰ Ojipeva'ea rembikwatijara e'i no:

“Judeus'garũiva'ero ti pejoryjory Tupana'ga
remimo'ēhara'ga pavēi judeus'ga pavēi,”
e'i aherembikwatijara.

¹¹ Ojipeva'ea rembikwatijara e'i no:

“Judeus'garũiva'ero ti pembohete nhandepojyka-
harete'ga.

Ojipendyhyga'ga nhaporemo ti tombohete ga,” e'i
aherembikwatijara.

¹² Isaíasva'ea okwatija Cristo'ga mombe'ujipeavo
no hako.

“Jesséva'ea rymymino'ga po ti ojihu yvyakotyva'ero nehē.

Judeus'garūive'ğa nduvihavamo po ti ga rekoi nehē.

‘Gaha po ti nhande reroho yvagi pe nehē,’ e po ti judeus'garūive'ğa nehē,” ei ahe ikwatija hako.

¹³ Tupana'ga pe mbo'e penderohoaḡwama rehe no. Ga po ti tapembohory hete inoḡatuavo pepy'a nehē. A'ereki pe pejiko ga rehe. Igwaigwavete po ti Tupana'ga ra'uva pe mbo'embo'ei. A'ero po ti pe ei nehē: “Uhu tuhē po ti ga nhande rerogwovo yvagi pe nehē,” pe'e po ti pe nehē.

Paulova'ea poravykyagwera judeus'garūiva'ea pe

¹⁴ Nhiirū, jiji ko opokwaha hete. Pepyry hete pe. Pekwaha hete pe mbatera no. Penhomogita kwaha pe no. ¹⁵ Emo ji akwatijaruka pe me tapekwahava'ja ti mbatera javo. Namombe'unhimimi ji imondovouka pe me a'ero. A'ereki Tupana'ga omombyry ji ve. ¹⁶ Ga ji mboporavyky Jesus Cristo'ga pe judeus'garūive'ğa pokoguka ji ve. Ikwava'ēhara'ğa omombe'umbe'u Tupana'ga nhi'iḡa judeus'ğa pe. Na jitehe ji imombe'umbe'ui kiro Tupana'ga remimombe'upyryva judeus'garūive'ğa pe Cristo'ga mombe'gwovo. Amombe'u ji ḡa pe takwava'ē ti ji ḡa Tupana'ga pe javo. Ga ndehe po ti Tupana'ga nhimohēhetei nehē Tupana'ga ra'uva ḡa mombyryvame nehē.

¹⁷ Jesus Cristo'ga okovo ḡwaramo ji pavēi jiroryrory hete ji jiporavykyrame Tupana'ga pe.

¹⁸ Amombe'u po ti ji pe me jiporavykyagwera.

Emo Cristo'ga remimboporavykyagwera jate po ti ji imombe'ui pe me nehẽ. A'ea ji namombe'unhimimi. A'ereki Cristo'ga ji poko hete ji mboporavykyavo Tupana'ga pe. A'ero ji imombe'ui Tupana'ga nhi'iġa judeus'ġarũive'ġa pe tohendu katu ti ġa javo. Amombe'umbe'u ji ġa pe. Ako katu ji ġapyteri pe no. ¹⁹ Tupana'ga ra'uva ombuhu opopoakara ji ve. A'ero ji hepiukari ġa pe ahemonhimomby'aheteva'ea. Nurã ġa hendukatui Tupana'ga nhi'iġa. Amombe'umbe'u ji Tupana'ga remimombe'ua ġa pe a'ero Cristo'ga mombe'gwovo. Jerusalém me naẽ ji ga mombe'ui ġa pe. Pea hugwi ji hoi a'ero pea rupi. Ambojoapiapi ji jigwovo cidades pe ga mombe'gwovo ġa pe. Aerẽ ji hoi Ilíriapeve'ġa gwyrì pe no. ²⁰ A'ereki ji ajirokwa Cristo'ga mombe'gwovo ġa pe pevo – perope ġa nohenduvi ve Cristo'ga mombe'ua. Jihi ndahoi Cristo'ga mombe'gwovo ġa pyri – perope ojipe'ġa omombe'u jipe Cristo'ga ġa pe. Nanongara'ġa ji nambo'ei jipi. ²¹ Ikwatijara e'i no:

“Ojipe'ġa nomombe'ui ve ga ġa pe.

Emo po ti ġa okwaha tuhẽ ga nehẽ.

Kiroki ġa nohenduvi ve

– okwaha po ti ġa ga nehẽ,” e'i ikwatijara.

Paulova'ea oho pota Romapeva'ea pyri

²² Ymyagwera jate ji hopotarahivamo pe pyri novĩa. Emo ji ahoaho ojipe'ġa pyri. A'ero tehe ji ndahoi ve pe pyri. ²³⁻²⁴ Aġwamo reki ji amombe'u pa Cristo'ga avove'ġa pe. A'ero po ti ji hoi Espanhapeve'ġa gwyrì pe. Ji kwavame po ti ji pytai pe ndepiaga nehẽ. A'ereki ymyahũ ji porepi-

apotaramo pe ndehe. Apytaahi'vi po ti ji pe pyri nehẽ jiroryroryvamo pe ndehe nehẽ. A'ero po ti pe ji pokogi nehẽ ji mondovouka pea rupi nehẽ.

²⁵ Kiroḡwe po ti ji hoi na'ẽ Jerusalém me tapoko ti Cristo'gareheve'ḡa pevo.

²⁶ A'ereki ḡa pe Macedôniapeve'ḡa gwyrripeve'ḡa Cristo'gareheve'ḡa omono'ono'õ itambere'ia. Na jitehe Gréciapeve'ḡa gwyrripeve'ḡa omono'ono'õ itambere'ia ḡa pe. “Timondouka ti itambere'ia Jerusalém me Cristo'gareheve'ḡa pe imbatere'ỹve'ḡa pe,” ei ḡa ojohupe. Ganemimbuhura po ti ji herohoi kiro heja ḡa pe a'ero nehẽ.

²⁷ Gwemimbotarimo tehe ḡa omondouka imombyryva Jerusalémmeve'ḡa pe judeus'ḡa pe. “Timondouka po nhande mbatera ḡa pe hamo,” ei ḡa raikwehe. A'iti tuhẽ. A'ereki judeus'ḡa ojikwe omombyry ḡa pe judeus'ḡarũive'ḡa pe Cristo'ga mombe'gwovo ḡa pe. Igwete ḡa jikogi Cristo'ga rehe raikwehe Macedôniapeve'ḡa Gréciapeve'ḡa no. Kiro pyryvamo ḡa imondoukari ombatera judeus'ḡa pe ikwepyga a'ero. A'ereki judeus'ḡa pyryvipe ḡa pe Cristo'ga mombe'gwovo ḡa pe.

²⁸ Kiro po ti ji herohoi ḡanemimbuhura itambere'ia heja Jerusalémmeve'ḡa pe a'ero nehẽ. Hejapavame po ti ji hona'ẽi pe pyri pe ndepiaga nehẽ jiorame Espanhapeve'ḡa gwyrri pe nehẽ.

²⁹ Cristo'ga omombyry hete ji ve. Ji horame pe pyri po ti ga imombyryhetei pe me nehẽ no. A'ea ji akwaha hete.

³⁰ Nhiirũ, xajiko nhande nhandepojoykaharete'ga rehe Jesus Cristo'ga rehe. Nhandejopy'a ja nhande no. A'ereki Tupana'ga ra'uva nhande mongoi nhandejopy'a ja. Nurã ji ehetei pe

me a'ero: Ji ja ti penhiĩ hete Tupana'ga pe ji repyga. ³¹ Nahã ti pe'ji ga pe: “Apĩ, ea'ngu ti Paulo'ga ga horame Judéiapeve'ğa gwyri pe tojukayme ti ға ga pevo. A'ereki ға ndojikogi Cristo'ga rehe,” pe'ji ti ga pe. “Kiro po ti Paulo'ga herohoi judeus'ғarũive'ğa itambere'ia Cristo'gareheve'ға pe judeus'ға pe Jerusalém me nehẽ. Ga herohorame ға pe embohoryory ti ға judeus'ғarũive'ğa itambere'ia rehe topyhy ti ға Paulo'ga hugwi javoji,” pe'ji ti Tupana'ga pe ji repyga, a'e hete ji pe me. ³² A'ero po ti ji roryheteramo ji horame pe pyri nehẽ Tupana'ga ji mondoukarampe pe pyri nehẽ. A'ero po ti pe ji mbohoryhetei nehẽ no. ³³ Tupana'ga onogatue'ymi nhandepy'a. Tapendereko katu pa ti ga a'ero nehẽ. Na tuhẽ.

16

Paulova'ea   omondouka   onhi'iga
ғwembikwahava'ea pe

¹ Tamombe'u ti pe me Febehẽa nhaneirũhẽa. Hẽa ko Jesus'gareheve'ға ndepiakatuhara'ға pokoharamo oko cidade de Cencreia pe. Pyry hete ko hẽa. ² Hẽa rurame pe pyri pembuhu ti hẽa penhonga pe pejikokatuavo hẽa pe. A'ereki hẽa ojiko hete nhandepojoykaharete'ga rehe. Nanongara'ға po nhande timbuhuruka tuhẽ nhande pyri hamo nhande Cristo'gareheve'a'ero ғwaramo hamo. Hẽa herekoe'ymame mbatera pemondomondo ti hẽa pe a'ero. A'ereki hẽa jitehe opokopoko jara'ға jipi. Hẽa ji poko ikwehe no.

Nurã ti pepoko hëa imondovo hëa pe mbatera nehë.

³ Tamondouka ji nhinhi'igã Priscilahëa pe hëarembireko'ga pe no Áquila'ga pe. Ga oporavyky ji pavëi Jesus Cristo'ga mombe'gwovo ikwehe. ⁴ Ji repyga ġa omano gwerevi onhia'ngue'yma ikwehe tomanoyme ti Paulo'ga javo ikwehe. A'e ji ġa pe kiro: “Pepyry hete pe.” Judeus'ġarũive'ġa na jitehe e'i – kiroki ġa onhimono'õ jipi Cristo'gareheva'ero. Ga nhaporemo e'i Áquila'ġa pe: “Pepyry hete pe Paulo'ga a'nguavo.”

⁵ Tamondouka ji nhinhi'igã ġa pe no – kiroki ġa onhimono'õ Cristo'gareheva'ero Áquila'ġa nonga pe.

Tamondouka ti nhinhi'igã Epêneto'ga pe no. Jipy'a ja hete ga. Ga naë ko ojiko Cristo'ga rehe Ásiapeve'ġa gwyri pe ikwehe.

⁶ Tamondouka ji nhinhi'igã Mariahëa pe. Hëa oporavyky hete pe pokoga raikwehe.

⁷ Tamondouka ji nhinhi'igã Andrônico'ga pe Junias hëa pe no. Ga ko jire'yja'ġa judeus'ġa. Orojogwereko ore cadeia pype ikwehe. Ji-jikoga renonde ġa jikogi Cristo'ga rehe. Ga ko ojipe'ġa hohe Cristo'ga moirũhara'ġa pyteri pe.

⁸ Tamondouka ji nhinhi'igã Ampliato'ga pe no. Jipy'a ja hete ga Cristo'gareheva'ero.

⁹ Tamondouka ji nhinhi'igã Urbano'ga pe no. Nhande ja ga poravykyi tamombe'u ti Cristo'ga ġa pe javo. Estáquis'ga pe ji

imondoukari nhinhi'íga no. Jipy'a ja hete ga.

- 10 Tamondouka ji nhinhi'íga Apeles'ga pe no. Onhimomirana ga hahya pe opohire'yma Cristo'ga hugwi.

Tamondouka ji nhinhi'íga Aristóbulo'ga rongapypeve'ga pe no.

- 11 Tamondouka ji nhinhi'íga Herodião'ga pe. Jire'yja'ga ko ga judeu'ga.

Tamondouka ji nhinhi'íga Narciso'ga rongapypeve'ga pe no – kiroki ga ojiko Cristo'ga rehe.

- 12 Tamondouka ji nhinhi'íga Trifenahêa pe no Trifosahêa pe no. Ga oporavyky hete nhandepojykaharete'ga pe.

Tamondouka ji nhinhi'íga Pérsidehêa pe. Jipy'a ja hete hêa. Hêa oporavyky hete tuhê nhandepojykaharete'ga pe no.

- 13 Tamondouka ji nhinhi'íga Rufo'ga pe. Ojipe'ga hohe ko ga pyry hete Cristo'gareheva'ero. Gayhêa pe ji imondoukari nhinhi'íga no. Jihya ja ko hêa ji rerekokaturu gwaramo.

- 14 Tamondouka ji nhinhi'íga Asíncrito'ga pe no Flegonte'ga pe no Hermes'ga pe Pátrobas'ga pe Hermas'ga pe ġapyrive'ga pe no nhaneirũ'ga.

- 15 Tamondouka ji nhinhi'íga Filólogo'ga pe Júliahêa pe no Nereu'ga pe garendyrahêa pe no Olimpas'ga pe no ġapyrive'ga pe nhaporemo no Cristo'gareheve'ga.

- 16 Penho'anhuvanhuã ti penhoiruamo. Ojipendyhyga'ga nhaporemo – kiroki ga

onhimono'õ jipi Cristo'gareheva'ero – ġa omondouka onhi'iġa pe me.

Mbapavamo Paulova'ea omogita ahe

¹⁷ Nhiirũ, kiro ji ehetei pe me. Pehepia ti ġa pejipe'avo ġa hugwi – kiroki ġa ġa mbojogway-vayvaruka. “Pembo'eagwera ndapyryvi,” ei ġa. “Ore po ti pe mbo'e nehẽ,” ei ġa. Ganhi'iġa rendukaturame po ahe ndojikokatua'javi Cristo'ga rehe a'ero. Pejipe'a ti ġa hugwi, a'e ji. ¹⁸ Nanongara'ġa ndokoi nhandepojoykaharete'ga remimbotarimova'ea rehe Cristo'ga remimbotarimova'ea rehe. Gwemimbotaruhua rehe ġa ndekoi. Onhi'iġatu tehe ġa ojipe'ġa mboheteteheavo ġa moandyandyita – kiroki ġa nonhimombaragwahavi ġandekote'varuhuva'ea rehe. ¹⁹ Pehe reki pehendu katu Cristo'ga mombe'ua. Ojipe'ġa nhaporemo okwaha penemiendukatua. Nurã ji roryroryvamo pe ndehe. A'e ji pe me a'ero: Peko katu kwaha ti, a'e ji. Tapekote'varuhukwahavi ti, a'e ji pe me no.

²⁰ Tupana'ga onoġatue'yimi nhandepy'a. Ga po ti kotihĩ omombi pe hugwi Satanás'ga popoakara anhaġa ruvihavuhu'ga popoakara nehẽ. Pe po ti Satanás'ga hoheramo a'ero nehẽ.

Nhandepojoykaharete'ga Jesus Cristo'ga ti tomomyry pe me.

²¹ Timóteo'ga – ga oporavyky ji pavẽi – ga omondouka onhi'iġa pe me. Na jitehe Lúcio'ga omondouka onhi'iġa Jasão'ga pavẽi Sosípatro'ga pavẽi. Jire'yja'ġa ko ġa judeus'ġa.

²²⁻²⁴ Gaio'ga omondouka onhi'iġa pe me no. Garonga pype ji ruvi kiro. Garonga pype jitehe

Cristo'gareheve'ga onhimono'ono'õ jipi. Erasto'ga omondouka onhi'iğa pe me no. Gaha gwereko katu itambere'ia cidadepeve'ga nduvihava'ga pe. Quarto'ga nhaneirũ'ga omondouka onhi'iğa pe me no.

Ji ko Tércioramo. Jihi akwatija koha Paulo'ga repyga. Cristo'gareheva'ero ji amondouka nhinhi'iğa pe me no.

Paulova'ea ombohete Tupana'ga

²⁵ Timbohete ti Tupana'ga. Gaha pe mbojiko hete Cristo'ga rehe. A'ea pe ko ji ei jipi ji imombe'urame Tupana'ga remimombe'upyryva Cristo'ga mombe'gwovo ğa pe. A'ea Tupana'ga okwahavuka yvyakotyve'ğa pe aġwamo. Ymyagwera jate ga ndokwahavukari a'ea ahe ve. A'ero onhimi ahe ve. ²⁶ Aġwamo ki a'e te ikwatijara okwahavuka pa nhande ve – kiroki ikwatijara Tupana'ga nhi'iğa mombe'uharava'ea okwatija hako. A'ereki aġwamo Tupana'ga okoe'ymive'ga e'i: “Akwahavuka ji kiro ojipendyhyga'ğa pe nhaporemo tojiko pa ti ğa Cristo'ga rehe ga rendukatuavo,” ei Tupana'ga.

²⁷ Tupana'ga jate okwaha hete. Gaha jate ko Tupanetero. Timbohete ti ga avuirama a'ero. A'ereki Jesus Cristo'ga omboheteuka ga nhande ve. Na tuhẽ. Amém.

Tupana'ga nhi'iga
New Testament in Tenharim (BR:pah:Tenharim)

copyright © 1996 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Tenharim

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Tenharim [pah], Brazil

Copyright Information

© 1996, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Tenharim

© 1996, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files
dated 29 Jan 2022

3eb8a851-f633-5209-8712-862a9511e134